

OTSUS

16.05.2022 nr 5-5/2022-024

Koondumise nr 43/2021 A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill loa andmine koos kohustustega

1. Koondumine

18.10.2021 sai Konkurentsiamet koondumise teate, mille kohaselt sõlmisid A/S Dobeles Dzirnavnieks (Läti registrikood 40003020653) ning äriühingud Amber Trust II S.C.A. (Luksemburgi registrikood B 103 888), UAB RGK Invest (Leedu registrikood 303234214) ja UAB MNGM Investicija (Leedu registrikood 304023857) 31.03.2021 AB Baltic Mill aktsiate ostulepingu. Lepingu kohaselt kavatakse A/S Dobeles Dzirnavnieks omandada 100% AB Baltic Mill aktsiatest.

Tehingu tulemusena kuuluvad AB Baltic Mill ja selle tütarühingud Balti Veski Aktsiaselts, UAB Malsena Plius, AS Rīgas Dzirnavnieks, UAB Amber Pasta ja UAB Maluno Virtuvs koondumise teate esitanud äriühingu A/S Dobeles Dzirnavnieks valitseva mõju alla konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) § 2 lg 4 tähenduses ning antud juhul on tegemist koondumisega KonkS § 19 lg 1 p 2 sätestatud viisil.

2. Koondumise osalised

KonkS § 20 punkti 2 järgi on koondumise osaliseks füüsiline isik või ettevõtja, kes omandab valitseva mõju ühe ettevõtja või tema osa või mitme ettevõtja või nende osade üle.

KonkS § 20 punkti 4 järgi on koondumise osaliseks ettevõtja, kelle üle või kelle osa üle valitsev mõju omandatakse.

Seega on koondumise osalisteks A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill.

A/S Dobeles Dzirnavnieks on Lätis registreeritud äriühing, mille emaettevõtja on Tartu Mill AS (registrikood 10666674). Tartu Mill AS aktsionärid on Tiigi Keskus AS (87% aktsiatest) ja Jens Grupp OÜ (13% aktsiatest).

Tiigi Keskus AS tegeleb kinnisvarahalduse ning teravilja hoiustamis- ja käitlemisteenuse osutamisega. Jens Grupp OÜ majandustegevuseks on tootmisprotsessi korraldamine, planeerimine ja juhtimine.

Tartu Mill AS-i peamiseks majandustegevuseks on nisu- ja rukkijahu tootmine ning hulгимүүк, samuti teravilja hulгимүүк, lao- ja transporditeenuste osutamine. Ühtlasi tegeleb äriühing kuivsegude (sh koogisegud, pitsasegud, mannavahusegud jm), tangainete (sh riis, tatar, kruubid, manna jm), helveste, kamajahu, riivsaia, pastatoodete, pastakastmete, õli ja suhkrumüügiga jae- ja hulgikaubanduse klientidele. Tartu Mill AS-i toodangut ja muud kaupa müüakse peamiselt kaubamärkide Tartu Mill ja Kalew all, samuti valmistatakse kaubanduskettide eritellimusel *private label* ehk omamärgitooteid.

A/S Dobeles Dzirnarnieks peamiseks tegevusaladeks on teravilja, jahvatussaaduste, pastatoodete ja muude toiduainete tootmine ja hulгимүүк, samuti teravilja lao-, eeltöötluste- ja veeteenuste osutamine. A/S-i Dobeles Dzirnarnieks tehases, mis asub Lätis Dobeles, toodetakse nisu-, rukki- ja kaerajahu, jahusegusid, helbeid, pastatooteid, tangaineid, pärlotra ja mannat. Tootesortimenti kuuluvad muu hulgas toidukliid, kiirpudrud, kaunviljad, tatar, riis, muud toiduained (suhkur, õli, pastakastmed), loomasööt ja söödatootmiseks mõeldud toorained. Lisaks põhitegevusele valmistab A/S Dobeles Dzirnarnieks kaubanduskettide eritellimusel ka omamärgitooteid.

A/S-il Dobeles Dzirnarnieks on Lätis tegutsev tütarettevõtja SIA Dobeles Eko, mille põhiliseks majandustegevuseks on soojus- ja elektrienergia tootmine, mida kasutatakse ligikaudu 30% ulatuses Dobeles Dzirnarnieksi tootmises ning ülejäänud osas müüakse riigi osalusega ettevõtjatele pikaajaliste lepingute alusel.

Otsuse tekstis viidatakse A/S Dobeles Dzirnarnieks ja temaga valitseva mõju kaudu seotud ettevõtjatele ka kui Tartu Mill AS-ile.

AB Baltic Mill on Leedus registreeritud valdusettevõtja, mille põhitegevuseks on oma kontserni ettevõtjatele haldusteenuse osutamine Eestis, Lätis ja Leedus.

AB Baltic Mill kontserni kuuluvad järgmised ettevõtjad:

- Balti Veski Aktsiaselts – Eestis registreeritud äriühing, mille peamiseks majandustegevuseks on teraviljatoodete töötlemine, kuivainete pakendamine ja hulгимүүк. Balti Veski Aktsiaseltsi tootesortimendis on nisu-, spelta-, rukkileiva- ja odrajahu, riis, tatar, hirss, manna, kruubid, tang, herned, oad, kaerahelbed, kliid, pastatooted jm. Balti Veski Aktsiaseltsi tooteid töödeldakse ja pakendatakse ümber Jūris, Rae vallas asuvas tehases ning müüakse Veski Mati kaubamärgi all.
- AS Rīgas Dzirnarnieks – Lätis registreeritud äriühing, mille majandustegevus hõlmab teraviljade, jahvatustoodete ja muude kuivainete tootmist ja müüki, samuti teravilja lao- ja eeltöötlusteenuse (teravilja kuivatamine ja puhastamine) ja transporditeenuste osutamist. Äriühingu tootesortimendis on muuhulgas nisu- ja rukkijahu, helbed, kuivsegud, müsli, müslibatoonid, kiirpuder, riis, pastatooted, kliid. Lisaks tegeleb AS Rīgas Dzirnarnieks teravilja müügiga ning tangainete ümberpakendamisega.
- UAB Malsena Plius – Leedus registreeritud äriühing, mille põhiline majandustegevus on jahu tootmine ja müük, samuti jahvatustoodete (sh teiste kontsernisest ettevõtjate jahvatustoodete edasimüük) ning teravilja müük. UAB Malsena Plius ostab sisse teravilja (nisu, rukist, kaera), jahvatab seda ja toodab klientidele müüdavat jahu ja kliid. UAB Malsena Plius tooteid müüakse nii teistele kontserni ettevõtjatele kui ka kolmandatele osapooltele. Leedus turustab UAB Malsena Plius oma kaubamärkide all nt riisi ja tatart, samuti AS Rīgas Dzirnarnieks poolt

toodetud helbeid, putru ja müsli. Aastatel 2018-2019 kauples UAB Malsena Plus lisaks UAB Amber Pasta toodetud pastatoodetega.

- UAB Amber Pasta – Leedus registreeritud äriühing, mille peamiseks majandustegevuseks on pastatoodete tootmine ja müük. Pakutavate toodete hulka kuuluvad pehmest ja kõvast nisujahust toodetud pastatooted, teravilja pasta, tatrajahu pasta, speltapasta. UAB Amber Pasta tehas asub Leedus Panevėžys linnas. Tooteid müüakse suuremas osas Balti riikidesse kontsernisiseselt või kolmandatele isikutele.
- UAB Maluno Virtuve – Leedus registreeritud äriühing, mis pakub toitlustusteenuseid.

3. Koondumise kontrolli kohaldamine

KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollitakse koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot.

Koondumise osaliste eelmise majandusaasta käive Eestis oli kokku üle 6 000 000 euro ja koondumise osaliste Eesti käive eraldi ületas nimetatud perioodil 2 000 000 eurot, mistõttu kuulub koondumine KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollimisele.

4. Koondumise menetlemise käik

Konkurentsiamet avaldas 19.10.2021 ülalnimetatud koondumise teate saamise kohta teate väljaandes Ametlikud Teadaanded. Asjast huvitatud isikud nimetatud koondumise kohta arvamusi ja vastuväiteid ei esitanud.

Seoses vajadusega teha kindlaks KonkS § 22 lg 3 nimetatud asjaolude olemasolu või nende puudumine A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill koondumise puhul, st kas käesolev koondumine võib oluliselt kahjustada konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu, pidas Konkurentsiamet vastavalt KonkS § 27 lg 1 punktile 2 põhjendatuks koondumisega seotud valdkonna täiendavat analüüsimist ning alustas 16.11.2021 otsusega nr 5-5/2021-066 koondumise täiendava menetluse.

Käesoleva koondumise kontrollimiseks, kaubaturgude määratlemiseks, konkurentsiolukorra analüüsimiseks ning koondumise mõju hindamiseks saatis Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks koondumise osalistele, nende konkurentidele, sh välismaistele tootjatele (Soomes, Leedus), samuti hulgimüüjatele, jaekaubanduskettidele, pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele ning taotluse seisukoha saamiseks Maaeluministeeriumile.

17.02.2022 saatis Konkurentsiamet hinnangu A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill koondumisele, milles jõudis seisukohale, et kõnealune koondumine kahjustab oluliselt konkurentsi jahutoodete tootmise ja hulgimüügi kaubaturul ning võib kahjustada konkurentsi kuivsegude tootmise ja hulgimüügi kaubaturul, samuti helveste tootmise ja hulgimüügi kaubaturul.

Tartu Mill AS esindajate palvel toimus 25.02.2022 koondumise osaliste ärakuulamine Konkurentsiameti virtuaalsel koosolekuplatvormil. Kohtumisel esitasid koondumise osalised ülevaate koondumise puhul täiendavalt oluliseks peetavatest asjaoludest, sh

konkurentsi olukorrast kaubaturgudel, hinnakujunduse põhimõtetest, jaekaubanduskettide turujõust, veskite sulgemise põhjustest jm. Samuti tõi koondumise osaliste esindaja välja raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise võimaluse AS Rīgas Dzirnavnieks osas ning teavitas, et esitab detailsed andmed lähiajal.

28.02.2022 esitasid koondumise osalised vastuväited Konkurentsiameti hinnangule (sh selgitused raskustes oleva äriühingu kaitse argumendi osas), mida on täpsemalt käsitletud otsuses edaspidi.

01.03.2022 esitas A/S Dobeles Dzirnavnieks (Tartu Mill AS) esialgse ettepaneku kohustuste võtmiseks vältimaks Konkurentsiameti poolt väljendatud konkurentsiprobleeme.

02.03.2022 saatsid AB Baltic Mill esindajad materjalid AS Rīgas Dzirnavnieks kui raskustes oleva äriühingu finantsseisundi kohta.

03.03.2022 edastas Konkurentsiamet koondumise osalistele teavituse A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill koondumise täiendava menetluse tähtaja kulgemise peatamise kohta, kuna leidis, et koondumise osaliste esitatud kohustused vajavad täiendavat analüüsi.

07.03.2022 esitas A/S Dobeles Dzirnavnieks esindaja täpsustavate andmetega ettepaneku täiendavate kohustuste võtmiseks.

09.03.2022 esitas A/S Dobeles Dzirnavnieks esindaja koondumisega seotud täiendavaid andmeid (Läti Konkurentsiameti otsuse resolutiivosa, Toiduainetööstuse Liidu pressiteade Lidl jaekaubandusketi sisenemisest Eesti turule).

11.03.2022 saatis Konkurentsiamet koondumise osaliste pakutud kohustused sobivuse hindamiseks neljale pagari- ja kondiitritööstusettevõtjale.

24.03.2022 esitas koondumise osaliste esindaja täiendatud alternatiivse kohustuse võtmise ettepaneku, mida palus analüüsida koos varasemalt esitatud esialgse kohustuse võtmise ettepanekuga.

27.04.2022 saatis Konkurentsiamet koondumise osalistele vastuse ettepanekutele kohustuste võtmiseks, milles andis hinnangu esitatud kohustuste osas ning palus sõnastada ning allkirjastada lõplikud kohustused.

16.05.2022 esitas A/S Dobeles Dzirnavnieks Konkurentsiametile lõpliku kohustuste võtmise ettepaneku.

5. Kaubaturud

KonKS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate (edaspidi asendatavate) kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Majandus- ja kommunikatsiooniministri 17.07.2006 määruse nr 69 Koondumise teate esitamise juhendi (edaspidi juhend) § 8 lg 3 punkti 1 kohaselt on horisontaalselt mõjutatud kaubaturuks selline kaubaturg, kus tegutseb vähemalt kaks koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat ja koondumine tekitab vähemalt 15-protsendilise ühise turuosa. Sama paragrahvi lõike 3 punkti 2 kohaselt on vertikaalselt mõjutatud kaubaturuks iga kaubaturg, kus tegutseb üks või mitu koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, mis eelneb või järgneb kaubaturule, kus tegutseb mõni teine koondumise osaline või temaga samasse kontserni kuuluv ettevõtja, ning kus mõne osalise individuaalne turuosa või osaliste ühine turuosa on vähemalt 25 protsenti, olenemata sellest, kas nad on tegelikult müüja ja ostja suhetes või mitte.

Koondumise teate kohaselt tekib A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill ja nendega samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate tegevuste vahel horisontaalne kattuvus peamiselt jahutoodete, kuivsegude, helveste, tangainete ja pastatoodete tootmise ja hulgimüügi osas. Samuti tegelevad mõlemad koondumise osalised ja nendega samasse kontserni kuuluvad ettevõtjad teravilja ostmisega, töötlemisega, hoiustamisega ja müügiga ning lao- ja transporditeenuse osutamisega.

Koondumisega seotud ettevõtjate vahel tekivad vertikaalsed suhted toorainete hulgimüügi tasandil järgnevalt:

- (i) UAB Amber Pasta ostab A/S-lt Dobeles Dzirnavnieks kõva nisu jahu;
- (ii) A/S Dobeles Dzirnavnieks ostab AS-lt Rīgas Dzirnavnieks kliisid;
- (iii) A/S Dobeles Dzirnavnieks ostab UAB-lt Malsena Plius teravilja;
- (iv) A/S Dobeles Dzirnavnieks ostab UAB-lt Amber Pasta pehme nisu pastat.

Käesoleva koondumise puhul võib koondumise osaliste tegevustes eristada erinevaid tasandeid. Esmalt ostetakse põllumajandusettevõtjalt, vahendajatelt või enda kontsernisestelt ettevõtjalt tootmiseks erinevat liiki teravilja ja muud kaupa. Seejärel teravili ladustatakse, eeltöödeldakse, kuivatatakse, puhastatakse ja jahvatatakse vastavalt vajadusele. Järgneva etapina valmistatakse toiduained või valmisproduktid tehases ette ning pakendatakse ja märgistatakse nõuetekohaselt. Lõpuks müüakse tooted kas kontsernisestelt või kolmandatele isikutele.

Koondumise teate kohaselt müüvad koondumise osalised ja nendega valitseva mõju kaudu seotud ettevõtjad tooteid kahte tüüpi klientidele: pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele, hulgimüüjatele ja HoReCa sektorile (so hulgimüügitasand)¹ ning jaemüüjatele (so jaemüügitasand)².

Koondumise osalised on jaganud müügid hulgimüügi- ja jaemüügitasandite klientidele omakorda alagruppidesse, milleks on: jahu, kuivsegude, helveste, kliide, kiirpudru ja müsli, odra ja tangude, manna, tatra, riisi, pastatoodete, muude toiduainete, loomasööda ja kaunviljade müük.

¹ Hulgimüügitasand – klientideks on suuremad ja väiksemad hulgimüüjad (turustajad, hulgilaod) ning restoranid, kohvikud, bistrood, sööklad, pagarid, valmistoitude tootjad, muud toidutootjad, põllumehed ja muud ettevõtjad, kes ostavad tooteid enda toodete valmistamiseks. Hulgimüügitasandi klientide jaoks pakitakse tooted tavaliselt väikestesse või suurtesse kottidesse ja suurtootjatele müüakse toorainet mõnikord ka lahtiselt.

² Jaemüügitasand – peamised kliendid on jaekaubanduse suurketid ja muud jaemüüjad, kes ostavad tooteid lõpptarbijatele edasimüüjiks. Jaemüügitasandi klientide jaoks pakitakse tooted tavaliselt 0,5 kg kuni 3 kg või veidi suurematesse paber- ja polüpropüleenpakenditesse. Toode müüakse teisele ettevõtjale, kuid toote lõpptarbijaks on tarbija.

Järgnevalt toob Konkurentsiamet välja koondumise osaliste ja nendega samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate horisontaalselt kattuvad kaubaturud, millel koondumine tekitab vähemalt 15% ühise turuosa.

5.1 Jahu (jahutoodete) tootmise ja hulгимүүgi kaubaturg

Olenevalt jahvatatavast teraviljast, võib jahu puhul eristada nisujahu, rukkijahu, kaerajahu ja muid jahusid. Jahuliike võib eristada omakorda jahvatus- ja kvaliteediastmest lähtuvalt, kuid koondumise teate esitaja hinnangul on jahu suhteliselt homogeenne toode, st selle maitse ja muud omadused ei erine olulisel määral ning üldiselt ei ole võimalik vahet teha, milline ettevõtja on konkreetse toote valmistanud. Peamiselt nisu- ja rukkijahud on oluliseks tootmissisendiks pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele.

Käesoleva koondumise puhul hindab Konkurentsiamet konkurentsiolukorda nii laiemalt, jahu tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul kui kitsamalt peamiste alamturgude (st nisujahu, rukkijahu, kaerajahu, muud jahud) lõikes.

Jahu tootmise ja hulгимүүgi kaubaturu kogumahu välja selgitamiseks Eestis saatis Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks koondumise osalistele ja koondumise osaliste konkurentidele, sh välismaistele tootjatele. Lisaks küsis Konkurentsiamet jahude müügi- koguste ja -käivete kohta teavet suurematelt Eestis tegutsevatelt hulгимүүjatelt.

Kogutud andmete kohaselt tootsid ja/või müüsid jahu tootmisega tegelevad ettevõtjad 2020. aastal Eestis otse (nt Raisio Oyj, AB Kauno Grudai, AB AUGA Group) või hulгимүүjate kaudu (nt Myllyn Paras Finland Oy, Karl Fazer Oy Ab kontsern, Dafco B.V, Molino Pasini S.p.A., Müller's Mühle GmbH, BAUCK GmbH&Co.KG.) erinevaid jahusid kokku ligikaudu 17,2 miljoni euro väärtuses. A/S Dobeles Dzirnarnieks ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate erinevate jahude müügi kogumaht kokku oli ligikaudu [...] eurot ja AB Baltic Mill ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate vastav müügi kogumaht oli ligikaudu [...] eurot. Seega kujunes koondumise osaliste ühiseks müügi mahuks jahu tootmisel ja hulгимүүgil ligikaudu [...] eurot ehk osakaaluna ligikaudu [90-100]%.

Kuna koondumise osaliste turuosad jahu tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul Eestis olid 2020. aastal kokku üle 15%, siis on nimetatud kaubaturu puhul tegemist horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga.

Geograafiliselt on kaubaturg piiritletav Eesti territooriumiga, sest konkurentsitingimused jahu tootmiseks, pakendamiseks ja müügi jaoks on Eestis erinevates piirkondades sarnased.

5.2 Kuivsegude tootmise ja hulгимүүgi kaubaturg

Kuivsegud on erinevad koogisegud, pitsasegud, mannavahusegud jm. Kuivsegusid kasutatakse koondumise teate kohaselt nii eratarbimises kui toitlustusteenuse pakkumisel (nt restoranid, kohvikud, bistrood, sööklad jt).

Koondumise menetluse käigus koondumise osalistelt, koondumise osaliste konkurentidelt, sh välismaistelt tootjatelt, ja hulгимүүjatelt kogutud andmete kohaselt oli 2020. aastal kuivsegude tootmise ja hulгимүүgi kaubaturu kogumaht ligikaudu 2,9 miljonit eurot. A/S

Dobeles Dzirnarnieks ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate kuivsegude müügi kogumaht oli ligikaudu [...] eurot ning AB Baltic Mill ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate vastav müügi kogumaht oli ligikaudu [...] eurot. Seega kujunes koondumise osaliste ühiseks müügi mahuks kuivsegude tootmisel, pakendamisel ja hulгимүүgil ligikaudu [...] eurot ehk osakaaluna ligikaudu [70-80]%

Kuna koondumise osaliste turuosad kuivsegude tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul Eestis olid 2020. aastal kokku üle 15%, siis on nimetatud kaubaturu puhul tegemist horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga.

Geograafiliselt on kaubaturg piiritletav Eesti territooriumiga, sest konkurentsitingimused kuivsegude tootmiseks ja müügiks on Eesti erinevates piirkondades sarnased.

5.3 Helveste tootmise ja hulгимүүgi kaubaturg

Helveste tootmise puhul võib omakorda eristada kaerahelveste (täistera kaerahelbed ja täistera kiirkaerahelbed) ja muude helveste (nt mitmeviljahelbed, odrachelbed, riisihelbed, rukkihelbed) alamturgusid. Kõnealuse koondumise puhul hindab Konkurentsiamet koondumise mõju helveste tootmise ja hulгимүүgi kaubaturule tervikuna, kuivõrd helbed tootvad ettevõtjad toodavad mitut erinevat liiki helbeid ning nõudluse muutumise korral on kiiresti võimalik suurendada või vähendada tootmiskahte erinevate helveste osas. Siiski toob Konkurentsiamet täiendavalt välja andmed kaerahelveste tootmise ja hulгимүүgi segmendi kohta, kuivõrd kaerahelbed moodustavad helveste müügi kogusest suurima osakaalu ([60-70]%).

Koondumise menetluse käigus koondumise osalistelt, koondumise osaliste konkurentidelt (sh välismaistelt tootjatelt) ja hulгимүүjatelt kogutud andmete kohaselt oli 2020. aastal helveste tootmise ja hulгимүүgi kaubaturu kogumaht ligikaudu 4 miljonit eurot. A/S Dobeles Dzirnarnieks ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate helveste müügi kogumaht oli ligikaudu [...] eurot ning AB Baltic Mill ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate vastav müügi kogumaht oli ligikaudu [...] eurot. Seega kujunes koondumise osaliste ühiseks müügi mahuks helveste tootmisel, pakendamisel ja hulгимүүgil ligikaudu [...] eurot ehk osakaaluna ligikaudu [60-70]%

Kuna koondumise osaliste turuosad helveste tootmise, pakendamise ja hulгимүүgi kaubaturul Eestis olid 2020. aastal kokku üle 15%, siis on nimetatud kaubaturu puhul tegemist horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga.

Geograafiliselt on kaubaturg piiritletav Eesti territooriumiga, sest konkurentsitingimused helveste tootmiseks ja müügiks on Eesti erinevates piirkondades sarnased.

5.4 Tangainete tootmise ja hulгимүүgi kaubaturg

Mõlemad koondumise osalised tegelevad tangainete (nt riis, tatar, manna, odrakruup, odratang, jm tangud) müügiga. Konkurentsiamet ei pidanud kõnealuse koondumise menetlemisel otstarbekaks koguda täpseid andmeid tangainete tootmise ja hulгимүүgi valdkonna kogumahu kohta Eestis, kuivõrd koondumine ei mõjuta oluliselt konkurentsiolukorda tangainete müügil. Siiski kogus Konkurentsiamet koondumise menetluse käigus andmeid tangainete sisseostu kohta ka jaekaubanduskettidelt.

Jaekaubanduskettidelt kogutud andmete kohaselt ostsid nad 2020. aastal Eestis tangaineid kokku ligikaudu 7 miljoni euro väärtuses, sellest A/S-i Dobeles Dzirnavnieks ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate tangainete müügi kogumaht oli ligikaudu [...] eurot ning AB Baltic Mill ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate vastav müügi kogumaht ligikaudu [...] eurot. Seega kujunes koondumise osaliste ühiseks mahuks jaekaubanduskettide tangainete sisseostul ligikaudu [...] eurot ehk osakaaluna ligikaudu [30-40]% ning tegemist on horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga.

5.5 Pastatoodete tootmise ja hulгимüügi kaubaturg

Mõlemad koondumise osalised tegelevad pastatoodete tootmise ja hulгимüügiga. Konkurentsiamet ei pidanud kõnealuse koondumise menetlemisel otstarbekaks koguda täpseid andmeid pastatoodete tootmise ja hulгимüügi valdkonna kogumahu kohta Eestis, kuivõrd koondumine ei mõjuta oluliselt konkurentsiolukorda pastatoodete tootmisel ja hulгимüügil. Siiski kogus Konkurentsiamet koondumise menetluse käigus andmeid pastatoodete sisseostu kohta jaekaubanduskettidelt. Ligikaudu 80% koondumise osaliste pastatoodete müügist toimub jaekaubanduse kaudu, mistõttu võib konkurentsiolukorda ja erinevate tootjate turuosasid hinnata jaekaubandusettevõtjate kaudu müüdüd pastatoodete alusel.

Jaekaubanduskettidelt kogutud andmete kohaselt ostsid nad 2020. aastal Eestis pastatooteid kokku ligikaudu 8,9 miljoni euro väärtuses, sellest A/S-i Dobeles Dzirnavnieks ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate pastatoodete ostu kogumaht oli ligikaudu [...] eurot ning AB Baltic Mill ja temaga samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate vastav ostu kogumaht ligikaudu [...] eurot. Seega kujunes koondumise osaliste ühiseks mahuks jaekaubanduskettide pastatoodete sisseostul ligikaudu [...] eurot ehk osakaaluna ligikaudu [30-40]% ning tegemist on horisontaalselt mõjutatud kaubaturuga.

6. Menetluse käigus Maaeluministeriumi ja turuosaliste poolt esitatud seisukohad

Konkurentsiolukorra selgitamiseks ja koondumisega seotud mõjude hindamiseks saatis Konkurentsiamet koondumise menetluse kestel taotlused teabe saamiseks jahutoodete, kuivsegude ja helveste tootmisega tegelevatele ettevõtjatele³ ning küsis teavet koondumise osalistelt, pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatelt⁴, hulгимüügiga tegelevatelt ettevõtjatelt⁵ ning jaekaubanduskettidelt⁶. Samuti küsis Konkurentsiamet seisukohta

³ AB „Kauno Grūdai“, AB AUGA group, Myllyn Paras Finland Oy, Raisio Oyj OÜ Lauri-Jaani, RemedyWay OÜ, Tammejuure Mahetalu OÜ, Orkla Eesti AS, aktsiaselts SANGASTE LINNAS, Osühing Kaarli Talukaup

⁴ AS Eesti Pagar, OÜ Cristella VT, AKTSIASELTS LEIBUR, AS Eesti Leivatööstus, aktsiaselts LÕUNA PAGARID, AS EUROLEIB, Europagar OÜ, Muhu Leib OÜ, osühing Karja Pagariäri, Lantmännen Unibake Estonia AS, Gustav Cafe OÜ, Pagaripoisid OÜ, OÜ RÕNGU PAGAR, Aktsiaselts Pihlaka, aktsiaselts MARMITON, Reval Kondiiter OÜ, OÜ Pagarini

⁵ Fruit Xpress OÜ, KARIA OÜ, HORECA SERVICE OÜ, Aktsiaselts Kaupmees & Ko, Leipurin Estonia AS, Osühing Makro Trade Baltic, Osühing Roverta, Sanitex OÜ, aktsiaselts Kanpol, Aktsiaselts Balsnack International Holding, Estonian Dairy Products OÜ, aktsiaselts D.T.L. Consumer Products Eesti, OÜ Albero Verde, Osühing Claire Foods, Jungent Estonia OÜ

⁶ Coop Eesti Keskühistu, Selver AS, Rimi Eesti Food AS, Aktsiaselts OG ELEKTRA, AS Prisma Peremarket, MAXIMA Eesti OÜ, RRLektus Aktsiaselts

Maaeluministeeriumilt kui muuhulgas põllumajanduse ja toiduainete tööstuse valdkonna arengu koordineerimisega tegelevalt asutuselt.

Maaeluministeerium märkis, et Eesti on viimased 14 aastat tootnud teravilja üle oma siseturu vajaduse ning turu väiksuse tõttu on ettevõtjatel väga oluline leida endale välisurget. Maaeluministeeriumi hinnangul koondumine põllumajandustootjatele olulist mõju ei avalda, kuna teravilja kokkuostuga tegelevad ka teised suured ettevõtjad ning tootjale pakutav kokkuostuhind kujuneb börsil. Maaeluministeerium tõi välja, et jahu ja tangainete tootmine on koondunud üksikute ettevõtjate kätte (kes annavad hinnanguliselt ligikaudu 95% tegevusala müügitulust) ning käesolev koondumine Eestis konkurentsiolukorda palju ei muudaks, kuna Tartu Mill AS-l on juba koondumise eelselt tugev positsioon. Maaeluministeeriumi hinnangul aitab selline võimekus kasvatada konkurentsivõimet eksporturgudel.

Jahutoodete, kuivsegude ja helveste tootmisega tegelevatelt ettevõtjatelt küsis Konkurentsiamet teavet nende tootmise, samuti ekspordi ja impordi ning võimalike koondumisest tulenevate mõjude kohta.

Mitmed Konkurentsiametile vastanud Eestis jahu tootmisega tegelevad ettevõtjad koondumise osalisi oma konkurentideks pigem ei pidanud, kuivõrd nad ei tundnud, et konkureeriks koondumise osalistega. Vastanud ettevõtjad olid pigem spetsialiseerunud väiketootjad, kellest mõned nimetasid vaba tootmismahu olemasolu, mida saaks kõigis tootegruppides koheselt suurendada. Teisalt vastati ka, et seoses Covid-19 olukorraga on tootmist vähendatud ja plaanitakse tootmisega üldse lõpetada, kuna jahu müüdi välisuristidele orienteerunud pagaritöökodadele, kellel on toorainevajadus ära langenud. Samuti toodi välja, et kuivõrd koondumine toob endaga kaasa jahu kui tooraine müügiturul (st hulгимüügitasandil) sisulise konkurentsi kadumise, suurendab see oluliselt turule sisenemise tõket nii kuivsegude tootmise kui ka ilmselt teiste jahu toorainena sisaldavate kaubagruppide osas.

Küsitletud Leedu ja Soome tootjad vastasid, et neil on kõikides tootegruppides vaba tootmisvõimsust ning nõudluse kasvades suudaksid nad suhteliselt lühikese ajaga oma tootmist suurendada. Üldiselt küsitletud välismaised tootjad Eestisse eksportimisel olulisi takistusi ei näinud, kuid üks turuosaline tõi välja, et Eestisse on suuremahuliselt turule sisenemine raskendatud, sest käesoleval ajal tegutseb valdkonnas kaks tugevat kontserni (Tartu Mill AS, AB Baltic Mill), kellega on raske konkureerida. Mõni välismaine tootja leidis, et peale koondumist oleks turul üks suurtootja ning seetõttu konkurents väheneks.

Kuivõrd toodetud jahutoodetest enamuse ostavad pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad, uuris Konkurentsiamet selle valdkonna ettevõtjatelt, kuidas toimub jahu ja kuivsegude sisseostu korraldamine ning kas neil on olemasolevate varustajate seas piisavalt valikuid. Samuti küsis Konkurentsiamet, kas ettevõtjate tegevuseks vajalikku põhitoorainet on ostetud või plaanitakse osta mõnelt välisriigis asuvalt tootjalt või hulгимüüjalt ning millist mõju võib käesolev koondumine turuolukorrale avaldada.

Pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad vastasid, et jahu on nende jaoks väga oluline tootmissisend ning peamiselt sõlmitakse jahu (jahutoodete) sisseostuks nii tähtajalisi kui tähtajatuid lepinguid, kuid mõni ettevõtja teostas sisseostu vastavalt vajadusele kahe kuni kolmenädalase intervalliga sõltuvalt laoseisust ja tootmise intensiivsusest. Peamiselt eelistasid ettevõtjad eestimaist toorainet ega olnud jahutooteid välismaalt ostnud. Üks

ettevõtja nimetas, et nende kontseptsioon näeb ette põhitooraine kodumaist päritolu, samuti toodi välja, et turul ei ole peale Tartu Mill AS-i ühtegi sobivat jahupakkujat. Vastustest selgus, et pigem eelistatakse koondumise osaliste toodangut, eelkõige selle odavama hinna pärast. Alternatiivina välisriigist tooraine (nt jahu, teraviljatoodete) ostmise võimaluse kohta toodi välja, et sageli on see problemaatiline ostetavate koguste väiksuse tõttu, kuivõrd välisriigi tootjal/hulgimüüjal on tavapäraselt kehtestatud tarne miinimumkogused, samuti võib osutada probleemiks tarne sagedus. Ühtlasi leiti, et problemaatiline võib olla ka uue sobiva (teatud kvaliteedinäitajatega ja/või teatud parameetritega) toote leidmine, selle näidiste saabumise aeg, katsetused, mahud jne. Kuigi mõned pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad tõid välja, et välismaiste jahutootjate näol on kindlasti alternatiiv olemas, leidsid nad siiski, et välisriigist jahutoodete ostmise osutub üsna kulukaks, sest tarne hind moodustab olulise määra jahu hinnast. Ettevõtjad leidsid, et kuivõrd koondumise osalistele võrdväärseid konkureerivaid ettevõtjaid ei ole piisavalt, soodustaks käesolev koondumine monopoli teket. Samuti kahaneks pagari- ja kondiitritööstusettevõtjate hinnangul toorainega varustajate hulk, mille tulemusena võib tekkida võimalus tooraine põhjendamatuks hinnatõusuks.

Täiendavalt küsis Konkurentsiamet teavet hulgimüüjatelt ja jaekaubanduskettidelt. Konkurentsiamet soovis teada koondumises asjassepuutuvate tootegruppide kohta eelkõige, milliste tootjate (nii Eesti kui välismaa) tooteid ja millises mahus ettevõtjad müüsid, samuti küsis Konkurentsiamet teavet sisseostu korraldamise, tootesortimendi (sh oluliste toodete), hinnakujunduse ja läbirääkimiste protsessi ning koondumise mõju kohta turuolukorrale.

Hulgimüüjate kaudu on tooteid võimalik osta erinevatel kliendigruppidel: (i) hulgimüügitasandi kliendid ehk pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad, teised hulgimüüjad, HoReCa sektori ettevõtjad, (ii) jaemüügitasandi kliendid ehk jaekaubandusettevõtjad ja (iii) eraisikud. Hulgimüüjad erinesid üksteisest mõnevõrra nii nende kliendigruppide, st mõnedel hulgimüüjatel müüke teatud kliendigruppidele ei toimunud, kui pakutavate toodete osas. Samuti varieerus paljudel hulgimüüjatel tootevalik rohkem, mõni hulgimüüja oli aga spetsialiseerunud vaid üksikute tootjate toodangu maaletoomisele. Hulgimüüjate seas oli ka ettevõtjaid, kes koondumise osaliste tooteid ei pakkunud.

Mitmed hulgimüüjad tõid välja, et nende tootevalikus on mõlema koondumise osalise tooteid, mida ostjad ostavad hästi ning millest loobumine ei ole otstarbekas. Vastati, et Tartu Mill AS-i tooted on tarbijate poolt väga hästi vastu võetud, et toodetel on sobiv kvaliteet ja maitseomadused ning senini ka väga tarbijasõbralikud hinnad. Balti Veski Aktsiaseltsi sortimendi kohta leiti, et toodete hulgas on palju Tartu Mill AS toodetest erinevad tootegruppe ning mõne toote analooge on kohalikult turult keeruline leida. Võimaliku koondumise osaliste toodete (nt kõikide jahutoodete) või mõne konkreetse toote hinnatõusu kohta vastasid paljud hulgimüüjad, et hinnatõus kantakse alati ostjatele edasi. Üks hulgimüüja vastas, et otsiks ka alternatiive väljapool Eestit, kuid kõiki kaupu ei ole võimalik mujalt osta. Toodetele alternatiivi leidmist hinnatõusu korral peeti üldiselt tavapäraseks, kuid nimetati, et Tartu Mill AS-i toodetest ei saa loobuda – ta on turuliider ja dikteerib juba praegu hindu turul. Üks hulgimüüja nimetas, et võtaks osa hinnatõusust enda kanda ning osa kannaks ostjatele edasi. Vastati ka, et praegu pakutakse Tartu Mill AS ja Balti Veski Aktsiaseltsi tooteid ning kui mõlemad hindu tõstavad, ollakse sunnitud ostma igal juhul, kandes kahjumit. Nimetati, et väga suuri hinnatõuse pole olnud ning kui hinnatõus on põhjendatud, pole olnud põhjust hinnatõusuteavitusi tagasi lükata. Toodete eemaldamist sortimendist ei peetud üldiselt võimalikuks, sest toodete järgi on nõudlus ja Eesti inimene soovib osta kodumaist kaupa. Enamik ettevõtjatest leidis, et käesoleva

koondumise mõju konkurentsiolekorradele oleks kindlasti negatiivne. Toodi välja, et kõikides tooterühmades tekiks selge turgu mõjutav liider, eriti rõhutati, et konkurents kaob ära jahude tootegrupis. Üks ettevõtja märkis lisaks, et korraldatavatel riigihangetel on Eesti päritolu kauba nõue. Vastati, et tagajärgede mõju oleneb sellest, mis järgneb koondumisele. Kui tagajärjeks on mõne kaubamärgi/toote kadumine turult, siis analoogide leidmine pastatoodetele, kuivsegudele, helvestele ja tangainetele ei ole üldjuhul keeruline. Jahudega on olukord keerulisem, kuna analoogide leidmine on piiratud ning võib olla mõjutatud ka logistika osa.

Käesolev koondumine puudutab küll eelkõige tootmise ja hulгимүүgi tasandit, kuid avaldab jaekaubanduskettide kaudu olulist mõju lõpptarbijatele.

Tartu Mill AS-i ja AB Baltic Mill kontsernide toodangut müüakse Eestis kõikides suuremates jaekaubanduskettides, kes ostavad tooteid oma kauplustesse hulгимүүjate vahendusel või otse tootjate kaudu. Enamasti sõlmitakse varustajatega tähtajatud lepingud ja sortimendi ülevaatus erinevates tootegruppides (st jahud, kuivsegud, helbed, tangained, pastatooted) toimub üldjuhul üks-kaks korda aastas, mil kogutakse kokku ning analüüsitakse läbi kõik vastavate tootegruppide pakkumused. Sisseostud korraldatakse kõikides tootegruppides ühtsete põhimõtete järgi: tootjalt/hulгимүүjalt saadud hinnapakumise ja turul olevate samade või analoogtoodete alusel analüüsitakse toote vajalikkus sortimenti. Logistikamudel lepitakse kokku pakkujapõhiselt.

Jaekaubandusettevõtjad nimetasid, et nii Tartu Mill AS kontserni kui ka AB Baltic Mill kontserni tootesortimendis on olulisi tooteid, millest kauplused loobuda ei saa. Peamiste tootegruppidega nimetati jahutooteid, pastatooted ja helbeid. Nimetati, et kaubamärgid Tartu Mill ja Kalew on tarbijate poolt hästi vastu võetud, mistõttu ostjad suhtuksid negatiivselt nende puudumisse kauplustest, samuti on väga paljud tarbijad lojaalsed kindlatele kaubamärkidele. Toodi välja, et teatud toodetest loobumine oleks raskendatud, kuna turul puuduvad analoogtooted (nt kamajahu).

Hinnatõusuteadete puhul jälgivad jaekaubandusettevõtjad, kuidas on muutunud toodete väljamüügi hinnad turul üldiselt ning kui selle põhjal on näha, et hinnatõusud on põhjendatud ja õiglased, kantakse hinnatõus lõpptarbijale (ehk jaemüügihindadesse) edasi. Juhul kui teise tarnija poolt pakutav analoogtoote hind on soodsam, ei välistatud ka toodete asendamist sarnaste toodetega ning konkursi korras uue partneri valimist. Vastati, et alati hindades kokkulepet ei saavutata ja juhul kui jaekaubandusettevõtja hinnangul pole hinnatõus pakutud mahus põhjendatud, ollakse valmis tooted ajutiselt sulgema kuni kokkuleppe saavutamiseni või sortimendist eemaldama. Samas rõhutati, et oluliste toodete puhul ollakse valmis võtma hinnatõusud enda kanda. Paljud ettevõtjad märkisid, et viimasel ajal pole varustajate osas suuri muudatusi olnud ning ka koondumise osaliste ja nendega samasse kontserni kuuluvate ettevõtjate toodete puhul ei ole olulisi sortimendimuudatusi toimunud. Selgitati, et tooteid kõrvaldatakse müügilt või paigutatakse riulipinnal halvemale positsioonile kõigile võrdsetel alustel, st sellistel põhjustel, mis on seotud toote müügi ebaeduga ehk kui tarbijapoolne nõudlus tootele raugab, toote hind ei vasta tarbija ootustele või analoogtoodete rohkusega.

Konkurentsiamet tundis huvi, kas Tartu Mill AS või AB Baltic Mill kontsernide toodete eemaldamine sortimendist (eeldusel, et teised jaekaubandusketid seda ei tee), on üldse võimalik ja milliseid tagajärgi see kaasa tooks. Kõik jaekaubandusketid vastasid, et Tartu Mill AS ja AB Baltic Mill on mõlemad oluliste toodete tootjad ning nende toodete

eemaldamist kaupluste valikust ei peetud võimalikuks. Kinnitati, et kuna nt Tartu Mill AS-i toodangu ostjad on kaubamärgile lojaalsed, siis isegi kui hind tõuseb kordades, on iga toote sortimendist välja arvamine seotud riskiga nii läbimüügi kui külastatavuse langusele ning mõjutab kindlasti tarbijate valikut teise jaekaubandusketi kasuks. Lisati, et mõlema tootja tooteportfellist ligikaudu 80% moodustavad olulise osa esindatud nimetatud tootegruppide müügikäibest ja tarbija nõudlusest. Üks ettevõtja leidis, et osade tootegruppide puhul mõjutaks selline olukord müüginahku vähenemist 10-30%, kuid jahude puhul isegi 60%. Samas väiksema käibega toodete asendamine analoogtoodetega on olnud võimalik, siiski eeldab see analoogtoote olemasolu.

Jaekaubandusketid hindasid koondumise mõju konkurentsiolukorrale erinevalt. Valdavalt olid jaekaubandusettevõtjad seisukohal, et koondumise mõju on negatiivne ning viitaski ohtudele, mida koondumine võib kaasa tuua. Üks ettevõtja leidis, et kui Tartu Mill AS ja AB Baltic Mill kontsernid jätkavad müüki olemasolevate kaubamärkidega ja samasugustel tingimustel, siis jaekaubanduskettide sisseostule mõju ei ole. Kui aga tekib mõlema kaubamärgi alt ühe ja sama ostuhinnaga analoogtoode (nt 2kg jahu), siis ilmselgelt valib kauplus neist ühe, mille läbimüük on varasemalt olnud parem, mistõttu tarbija jaoks valik väheneb. Üks ettevõtja tõi välja ohu, et koondumise tagajärjel võivad tõusta toodete hinnad ja kaduda senine Balti Veski Aktsiaseltsi paindlik koostöömudel, kuivõrd Tartu Mill AS on saavutanud paljudes tootegruppides juhtpositsiooni ega ole pidanud vajalikuks teha kompromisse. Lisati, et jahu, kuivsegude, tangainete kategooriates on Tartu Mill AS ja AB Baltic Mill kontsernid nn otsekonkurents, seepärast mõjutab nende koondumine märkimisväärselt konkurentsiolukorda. Samuti nimetati, et Tartu Mill AS-l on juba praegu väga oluline osakaal käibest, AB-ga Baltic Mill koondumine parandaks nende positsiooni veelgi. Samas märkis üks ettevõtja, et Tartu Mill AS-i ja Balti Veski Aktsiaseltsi tooted (jahu, jahusegud, pastatooted ning tangud) eristuvad ning tegemist ei ole analoogtoodetega, seega ei oleks nende koondumine suureks probleemiks. Mõni ettevõtja kõnealuse koondumise mõju osas seisukohta ei võtnud.

Mitmed jaekaubandusettevõtjad leidsid, et edaspidi mõjutaks koondumise osaliste toodangu sisseostmisel hinnatõususud ja sortimendi muudatused neid oluliselt rohkem, kuna väga suur osa sortimendist oleks ühe tootja käes. Üks ettevõtja hindas, et olukord muutub ühest küljest lihtsamaks, kuivõrd edaspidi oleks tegemist kahe ettevõtja asemel ühega, kuid teisest küljest muutuks kindlasti keerulisemaks tagada parimad sisseostu tingimused. Hinnati, et koondumise mõjuks on tõenäoliselt realiseeruv hinnasurve müüjale toote kallinemiseks ja keeruline läbirääkimisprotsess soodsamate toote müügitingimuste kokkulepeteks. Eriti tugevalt nähti koondumise negatiivset mõju jahu ja kuivainete tootegruppides. Lisaks leidsid mõned jaekaubandusettevõtjad, et kõnealune koondumine tekitaks olukorra, kus edaspidi puudub vajadusel võimalus asendada Tartu Mill AS-i tooteid Balti Veski Aktsiaseltsi toodetega või vastupidi.

7. Hinnang koondumisele

Vastavalt KonkS § 22 lg 1 lähtub Konkurentsiamet koondumisele hinnangu andmisel vajadusest säilitada ja arendada konkurentsi, võttes seejuures arvesse kaubaturgude struktuuri ning tegelikku ja potentsiaalset konkurentsi kaubaturul, sealhulgas:

1. koondumise osaliste turupositsiooni, nende majanduslikku ja finantsjõudu ning konkurentide juurdepääsu kaubaturule;

2. juriidilisi või muid kaubaturule sisenemise tõkkeid;
3. kaupade nõudlust ja pakkumist;
4. ostjate, müüjate ja tarbijate huvisid.

KonkS § 22 lg 3 kohaselt keelab Konkurentsiamet koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevdamise kaudu.

KonkS § 13 lg 1 järgi omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Järgnevalt hindab Konkurentsiamet koondumise mõju erinevate koondumises piiritletud kaubaturgude osas. Menetluse käigus esitasid koondumise osalised Konkurentsiameti esialgsele hinnangule vastuväited, mida Konkurentsiamet käsitleb tekstis edaspidi vaheldumisi oma seisukohtadega.

Koondumisele hinnangu andmisel oli Konkurentsiametil vajalik välja selgitada, kas koondumine muudab kaubaturgude struktuuri viisil, mis tooks kaasa konkurentsi olulise kahjustumise. Seega oli esmalt vajalik piiritleda, milliseid tooteturge koondumine mõjutab ning seejärel hinnata konkurentsiolukorda ja selle muutust vastavatel kaubaturgudel. Otsuse alajaotuses 5 tõi Konkurentsiamet välja jahutoodete, kuivsegude, helveste, tangainete ja pastatoodete tootmise ja hulгимүүги kaubaturud, esitas koondumise osaliste vastavad osakaalud ning tuvastas, et tegemist on koondumisega mõjutatud kaubaturgudega.

Koondumise osalised leidsid Konkurentsiameti hinnangule esitatud vastuväidetes, et Konkurentsiamet on kaubaturgude kogumahu määramisel kogunud andmeid valikuliselt ja andmete kogumisel ei ole kaasatud ammendavalt kõiki turuosalisi. Koondumise teate esitaja hinnangul tuleb mõjutatud jaekaubaturgude müügimahtude ja turuosade võrdlusel aluseks võtta eelkõige Nielsen⁷ poolt kogutud andmed, mille kogumist on korraldatud pikemaajaliselt ja süsteemselt kõiki turuosalisi võimalikult laialt kaasates. Samas tunnistas koondumise teate esitaja, et vastavaid Nielsen andmeid tuleks kasutada osaliselt (ainult Tartu Mill AS-i ja AB Baltic Mill kaubamärkide müügimahte), kuivõrd Nielsen ei kajasta, kelle poolt on toodetud/müüdnud omamärgitooteid, mistõttu ei ole võimalik selgeks teha, millisele tootjale kuulub omamärgitoodete müügimahust vastav osakaal.

Nielsen poolt kogutud andmete kasutamise osas märgib Konkurentsiamet, et käesolevas koondumises pidas Konkurentsiamet vajalikuks analüüsida koondumises asjakohaste kaubaturgude puhul nii tootmise ja hulгимүүги tasandit kui jaemüügitasandit, samas kajastavad Nielsen andmed üksnes jaemüügi tasandit. Koondumise osalised müüvad valdava osa oma toodangust aga hulгимүүги tasandi klientidele, mistõttu ainult jaemüügi analüüsimine ei pruugi anda koondumise mõju kohta piisavalt täpset ülevaadet. Konkurentsiamet juhib tähelepanu asjaolule, et tavapärast ei ole koondumise osalistel juurdepääsu teiste turuosaliste ajakohastele tootmis- ja müügimahtudele, samuti ei pruugi erinevate ülevaateid koostavate ettevõtjate andmed olla esitatud piisava täpsusastmega. Kuivõrd Konkurentsiametile vajalikul viisil eristatud andmed ei olnud kättesaadavad, on väljakujunenud praktika, et sellisel juhul kogub Konkurentsiamet konkreetsest juhtumist

⁷ Rahvusvaheline uuringufirma Nielsen Corporation

lähtudes ettevõtjatelt teavet otse, saades seega kõige ajakohasemad andmed, mis on kohandatud vastavat juhtumit ja selle kaubaturgusid (sh eristatud segmente) silmas pidades.

Lähtuvalt eelpool kirjeldatust, küsis Konkurentsiamet vastavaid andmeid nii tootmisega kui hulгимүүгига tegelevatelt ettevõtjatelt, samuti jaekaubandusettevõtjatelt tootegruppide sisseostude põhjal. Jaekaubandusettevõtjatel palus Konkurentsiamet täiendavalt märkida, kellelt ja millises mahus tellitakse omamärgitooteid ning vastavad andmed sisalduvad hinnangus/otsuses esitatud müügikäivetes. Üldjuhul (st jahutoodete, kuivsegude ja helveste puhul) on otsuses kajastatud tootjate müügid Eestisse, st tootmise ja hulгимүүги tasand.

Lisaks leiavad koondumise osalised ekslikult, et jaekaubanduskette tuleks lugeda koondumise osaliste konkurentideks. Konkurentsiamet selgitab, et käesolev koondumine toimub peamiselt jahutoodete tootmisega tegelevate ettevõtjate vahel, seega loetakse põhilisteks konkurentideks teisi jahutoodete (ning helveste jne) tootmisega tegelevaid ettevõtjaid. Seejuures võetakse turuosade arvutamisel ning ettevõtjate turupositsiooni hindamisel arvesse ettevõtjate müüki Eestisse.

Konkurentsiamet selgitab, et nii toote- kui geograafilise turu piiritlemise eesmärk on kindlaks määrata koondumise osaliste need konkurendid, kes avaldavad neile konkurentsipurvet ning piiravad nende sõltumatut tegevust⁸. Seepärast lähtus Konkurentsiamet valimi moodustamisel eelkõige koondumise teates ja selle lisades nimetatud asjassepuutuvate tegevusalade, sh jahu, kuivsegude, helveste ja tangainete tootmisega tegelevatest ettevõtjatest. Eestis tegutsevatest ettevõtjatest saatis Konkurentsiamet taotlused teabe saamiseks kokku seitsmele peamiselt jahutoodete tootmise ja hulгимүүгига tegelevale äriühingule. Samas oli juba valimi koostamisel näha, et osade jahutoodete tootmisega tegelevate ettevõtjate müügitulu on kordades väiksem kui koondumise osalistel, samuti olid mõned ettevõtjad spetsialiseerunud üksikutele tootegruppidele, mis võis tähendada, et kõik valimisse kuuluvad ettevõtjad ei pruugi avaldada koondumise osalistele tegelikkuses konkurentsipurvet.

Kuigi koondumise osalistest kordades väiksema müügituluga ettevõtjate analüüsiga hõlmamata jätmine ei avaldaks kaubaturu kogumahule ega ettevõtjate turuosade suurusele märkimisväärset mõju, ei piiranud Konkurentsiamet sellegipoolest selliste väiksemate ettevõtjate vastamise võimalust (sh nende müügi mahu arvestamist turu kogumahu). Konkurentsiamet ei välista, et oleks leidunud veel ettevõtjaid, kes tegelevad jahu ja tangainete tootmise ja hulгимүүгига, kuid ei pidanud kirjeldatud olukorras uuringu läbiviimiseks kõikse valimi kasutamist vajalikuks ega otstarbekaks, vaid leidis, et ülevaate saamiseks peab valim olema piisavalt esinduslik, hõlmates peamiselt ettevõtjaid, kes ka tegelikult vastava äritegevuse osas tähelepanuväärset käivet omavad. Seega kogus Konkurentsiamet andmeid ettevõtjate müügitulu kohta peamiselt jahutoodete tootmise ja hulгимүүги osas kõikidelt olulisematelt kaubaturul tegutsevatelt ettevõtjatelt.

Konkurentsiameti hinnangule esitatud vastuväidetes geograafilise kaubaturu kogumahu kohta tõid koondumise osalised välja, et Konkurentsiamet on jahu (jahutoodete) tootmise ja hulгимүүги kogumahu arvestamisel võtnud arvesse ka väljaspool Eestit territooriumit tootmise ja müümisega tegelevate ettevõtjate müügi mahtusid. Konkurentsiamet selgitab, et välismaiste jahu tootjate puhul on müügi mahtusid arvestatud vaid selles ulatuses, mis puudutab vastavate ettevõtjate importi ehk nende toodangu müüki Eestisse.

⁸ Euroopa Komisjoni teatis asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses (97/C 372/03), punkt 2

Lisaks peab koondumise teate esitaja oma vastuväidetes oluliseks rõhutada, et Tartu Mill AS ja Balti Veski Aktsiaseltsi tegevuste vahel puudub horisontaalne kattuvus nisu- ja rukkijahu tootmise kaubaturgudel, kuivõrd Balti Veski Aktsiaselts ei oma iseseisvat nisu- ja rukkijahu tootmisüksust Eestis (st jahu töötlemise seadmeid) ning ostab peaaegu kõik Veski Mati kaubamärgi all edasimüüdavatest jahutoodetest kontserni ettevõtjalt AS Rīgas Dzirnavnieks ja pakendab need seejärel ümber edasimüügiks Eestisse.

Konkurentsiamet selgitab, et ettevõtjate koondumise puhul tuleb vaadata ka nende ettevõtjatega valitseva mõju kaudu seotud äriühingute tegevusalasid⁹ ning müügitulu Eestis. Käesoleva koondumise puhul on koondumise osaliste ematettevõtjateks Tartu Mill AS (omandaja) ja AB Baltic Mill (omandatav).

Tartu Mill AS ja tema tüdarettevõtja A/S Dobeles Dzirnavnieks peamisteks tegevusaladeks on nisu- ja rukkijahu tootmine ja hulгимүүк, samuti teravilja, kuivsegude, helveste, tangainete jm hulгимүүк. AB Baltic Mill kontserni ettevõtjad AS Rīgas Dzirnavnieks ja UAB Malsena Plius tegelevad samuti jahu tootmise ja hulгимүүгига, samuti teravilja, kuivsegude, helveste jm hulгимүүгига. Seega esineb Tartu Mill AS ja AB Baltic Mill kontserni äriühingute tegevuste vahel horisontaalseid kattuvusi.

7.1 Mõjutatud kaubaturud

Alljärgnevalt käsitleb Konkurentsiamet koondumise mõju tangainete, pastatoodete, helveste, kuivsegude ja jahutoodete tootmise ja hulгимүүги valdkonnale Eestis, keskendudes seejuures eelkõige jahutoodete tootmise ja hulгимүүги kaubaturule, mille osas võib Konkurentsiameti hinnangul koondumisega kaasneda konkurentsi oluline kahjustumine.

Tangainete tootmise ja hulгимүүги kaubaturg ning pastatoodete tootmise ja hulгимүүги kaubaturg

Nagu eespool selgitatud, ei pidanud Konkurentsiamet kõnealuse koondumise menetlemisel otstarbekaks ja vajalikuks koguda täpseid andmeid tangainete ja pastatoodete tootmise ja hulгимүүги kogumahu kohta Eestis, kuivõrd koondumine ei mõjuta oluliselt konkurentsiolukorda tangainete ega pastatoodete müügil. Konkurentsiamet selgitas, et koondumise osaliste osakaalu ja koondumise mõju tangainete ja pastatoodete müügil hindab Konkurentsiamet jaekaubanduskettide sisseostu alusel.

Järgnevas tabelis on välja toodud koondumise osaliste osakaal (eraldi ja ühine) ning teiste tootjate ühine osakaal jaekaubanduskettide sisseostul tangainete ja pastatoodete osas.

⁹ Äriühingute tegevusalad on täpsemalt välja toodud otsuse 2. peatükis.

Tabel 1. Jaekaubanduskettide sisseost 2020. aastal

	Koondumise osalised						Teised tootjad		Kokku
	Tartu Mill AS kontsern		AB Baltic Mill kontsern		ühine käive	ühine osakaal	käive	osakaal	
	€	%	€	%	€	%	€	%	€
Tangained	[...]	[20-30]	[...]	[10-20]	[...]	[30-40]	[...]	[60-70]	7 095 872
Pastatooted	[...]	[20-30]	[...]	[10-20]	[...]	[30-40]	[...]	[60-70]	8 902 886

Tangainete puhul on koondumise osaliste ühine osakaal jaekaubanduskettide sisseostul [30-40]% ja pastatoodete puhul [30-40]%. Nii tangaineid kui ka pastatooteid ostavad jaekaubandusketid mitmetelt erinevatelt ettevõtjalt, kes suudavad koondumise osalistele avaldada piisavalt konkurentsipurvet. Suurimateks tangainete tarnijateks on nt Galinta Ir Parneriai UAB (kaubamärk Galinta), Wordline OÜ (kaubamärk Baltix) ja suurimateks pastatoodete tarnijateks on mh PANZANI S.A., P.A.P. Srl, Barilla G.e.R. Fratelli SpA.. Tangainete ja pastatoodete müügi osas olid ka Konkurentsiameti teabe saamise taotlustele vastanud ettevõtjad seisukohal, et koondumine konkurentsiolekorda oluliselt ei mõjuta.

Menetluse käigus kogutud teabele tuginedes ei ole Konkurentsiamet alust eeldada, et koondumine kahjustaks oluliselt konkurenti tangainete tootmise ja hulгимүүги ning pastatoodete tootmise ja hulгимүүги valdkonnas, kuivõrd nimetatud tootegruppide osas konkureerivad koondumise osalistega ka koondumise järgselt mitmed ettevõtjad ning ostjatel (sh nii jaekaubanduskettidel kui lõpptarbijatel) on võimalus valida erinevate toodete vahel.

Kuivsegude tootmise ja hulгимүүги kaubaturg ning helveste tootmise ja hulгимүүги kaubaturg

Kuivsegude ja helveste tootmise ja hulгимүүgi kohta kogus Konkurentsiamet menetluse käigus teavet kuivseguisid ja helbeid tootvatelt ettevõtjalt ning vastavate toodete hulгимүүgiga tegelevatelt ettevõtjalt, mille alusel on järgnevas tabelis välja toodud koondumise osaliste osakaal (eraldi ja ühine) ning teiste tootjate ühine osakaal kuivsegude ja helveste tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul.

Tabel 2. Kuivsegude ja helveste tootmine ja hulгимүүk Eestis 2020. aastal

	Koondumise osalised						Teised tootjad		Kokku
	Tartu Mill AS kontsern		AB Baltic Mill kontsern		ühine käive	ühine osakaal	käive	osakaal	
	€	%	€	%	€	%	€	%	€
Kuivsegud	[...]	[70-80]	[...]	[5-10]	[...]	[70-80]	[...]	[20-30]	2 850 701
Helbed, sh	[...]	[30-40]	[...]	[20-30]	[...]	[60-70]	[...]	[30-40]	4 047 618
kaerahelbed	[...]	[40-50]	[...]	[10-20]	[...]	[60-70]	[...]	[30-40]	2 055 061
muud helbed	[...]	[30-40]	[...]	[20-30]	[...]	[60-70]	[...]	[40-50]	1 992 557

Kuivsegude tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul on Tartu Mill AS suurima turuosaga ettevõtja ka koondumise eelselt ning koondumise järgselt moodustab koondumise osaliste

ühine osakaal [70-80]%. AB Baltic Mill, mis müüb Veski Mati kaubamärgiga kuivseguisid, on võrreldes Tartu Mill AS-iga küll väiksema turuosaga, kuid avaldab siiski konkurentsipurvet, arvestades AB Baltic Mill turujõudu tervikuna. Kuivseguisde osas on koondumise osaliste suurimaks konkurendiks Orkla ASA, mis müüb Vilma kaubamärgi all laia valikut erinevaid kuivseguisid. Teataval määral avaldavad koondumise osalistele konkurentsipurvet ka teised tootjad, kelle tooteid on Eestisse imporditud väiksemas mahus (nt Molino Rossetto S.p.a., Dr. Oetker Polska Sp. Z o.o., Kauno Grūdai AB).

Helveste tootmise ja hulгимүүги kaubaturul oli koondumise osaliste ühine osakaal ligikaudu [60-70]%. Seejuures on koondumise osalised koondumise eelselt kõnealusel kaubaturul võrreldava suurusega konkurendid. Helveste müügikogusest moodustavad suurima osa kaerahelbed, mille tootmise ja hulгимүүги osas on koondumise osaliste ühine osakaal ligikaudu [60-70]%. Kaerahelveste ja muude helveste (mitmeviljahelbed, riisihelbed, rukkihelbed, tatrahelbed jne) tootmisel ja hulгимүүgil on koondumise osaliste suurimateks konkurentideks Sangaste Linnas AS (kaubamärk Helen) ja Raisio Oyj (kaubamärgid Nordic ja Elovena).

Menetluse käigus kogutud teabele tuginedes on Konkurentsiamet seisukohal, et kuivseguisde tootmise ja hulгимүүги kaubaturu ning helveste tootmise ja hulгимүүgi kaubaturu osas võib koondumine konkurentsiolekorda kahjustada, kuivõrd koondumise järgselt on Tartu Mill AS selgelt suurima turuosaga ettevõtja ning teised kaubaturul tegutsevad ettevõtjad ei pruugi piisavalt konkurentsipurvet avaldada.

Jahu (jahutoodete) tootmise ja hulгимүүgi kaubaturg

Mõlemad koondumise osalised toodavad mitut erinevat liiki jahu (nt nisujahu, rukkijahu, kaerajahu), mida müüvad eelkõige pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele, hulгимүүjatele ja jaekaubandusettevõtjatele.

Konkurentsiamet tuvastas koondumise teates esitatud ja menetluse käigus kogutud andmete põhjal, et juba koondumise eelselt kuulub jahutoodete tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul Eestis müüdud jahudest (st jahusorte eristamata) kokku [80-90]% Tartu Mill AS kontsernile. Suuruselt järgmine turuosaline on AB Baltic Mill kontsern, kelle osakaal on [10-20]%, välismaiste tootjate osakaal on veidi [...] [0-5]% ning teised Eesti tootjad kokku müüsid [...] [0-5]% jahudest. Koondumise järgselt tekiksid koondumise osalistel kõige kõrgemad ühised osakaalud jahusorte eristades nisujahu ja rukkijahu tootegruppides (so ligikaudu [90-100]%). Täpsemad osakaalud eristatud jahusortide kohta on leitavad järgnevast tabelist (Tabel 3).

Tabel 3. Jahu tootmine ja hulгимүүk Eestis 2020. aastal

	Koondumise osalised						Eesti tootjad		Välismaised tootjad		Kokku
	Tartu Mill AS kontsern		AB Baltic Mill kontsern		ühine käive	ühine osakaal	käive	osakaal	käive	osakaal	
	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%	€
Jahud kokku, sh	[...]	[80-90]	[...]	[10-20]	[...]	[90-100]	[...]	[0-5]	[...]	[0-5]	17 177 044
nisujahu	[...]	[80-90]	[...]	[10-20]	[...]	[90-100]	[...]	[0-5]	[...]	[0-5]	13 822 006
rukkijahu	[...]	[90-100]	[...]	[5-10]	[...]	[90-100]	[...]	[0-5]	[...]	[0-5]	2 905 974
kaerajahu	[...]	[10-20]	[...]	[70-80]	[...]	[80-90]	[...]	[0-5]	[...]	[10-20]	95 065
muud jahud	[...]	[0-5]	[...]	[50-60]	[...]	[50-60]	[...]	[20-30]	[...]	[10-20]	353 998

Koondumise osaliste ja teiste kaubaturul tegutsevate ettevõtjate turuosad ning kaubaturu üldine kontsentratsioonitase on esmased tegurid, mis iseloomustavad konkurentsiolukorda kaubaturul. Kaubaturu kontsentratsiooni taseme mõõtmiseks kasutas Konkurentsiamet Herfindahl-Hirschmani indeksit. Vastavalt Euroopa Komisjoni Horisontaalsete ühinemiste hindamise suuniste (edaspidi EK suunised¹⁰) punktile 16 võib HHI¹¹ tase anda esialgset aimu ühinemisejärgse turu konkurentsipurve kohta ning muudatus HHI-s (mida nimetatakse deltaks) on oluliseks näitajaks koondumisest otseselt tuleneva koondumise muudatuse kohta.

Jahutoodete tootmise ja hulгимүүги kaubaturu puhul (jahusorte eristamata) oli ettevõtjate 2020. aasta käivetel põhinevatel turuosadel HHI koondumise järgne tase 7182 ja delta 1852. Seega viitab kaubaturu kontsentratsiooni tase ja koondumisega kaasnev muutus konkurentsiprobleemide võimalikule esinemisele. Samas ei saa ainult nende näitajate (HHI tase koos asjaomaste deltadega) põhjal teha järeldust konkurentsiprobleemide olemasolu või puudumise kohta.

EK suuniste punkti 17 kohaselt võivad väga suured turuosad (50% või rohkem) olla iseenesest tõendiks turgu valitseva seisundi olemasolust. Juba koondumise eelselt on Tartu Mill AS kontsern märkimisväärselt suurem kui teised turuosalised ning arvestades käesoleva koondumise tulemusel jahutoodete tootmisel (jahusorte eristamata) tekkivat ühist turuosa (ligikaudu [90-100]%), võib see viidata turgu valitseva seisundi olemasolule.

Seega oli Konkurentsiametil koondumisele hinnangu andmiseks vajalik menetluse käigus välja selgitada, kas koondumise järgselt saaks Tartu Mill AS tegutseda arvestavalt määral sõltumatult teistest jahutoodete tootmisega tegelevatest ettevõtjatest (konkurentidest), teravilja müügiga tegelevatest ettevõtjatest (varustajatest) ning pagari- ja kondiitritööstus-ettevõtjatest, hulgi- ja jaekaubandusettevõtjatest (ostjatest). Alljärgnevalt hindab Konkurentsiamet Tartu Mill AS-i sõltumatu tegutsemise võimalust nimetatud ettevõtjate gruppide osas, võttes arvesse ja analüüsidest seejuures koondumise osaliste argumente peamisi turujõudu tasakaalustavate tegurite kohta.

Koondumise osaliste peamisteks varustajateks jahu tootmisel on teravilja müügiga tegelevad põllumajandusettevõtjad. AB Baltic Mill valitseva mõju alla kuuluv Balti Veski Aktsiaselts müüb kontserni kuuluvate ettevõtjatelt UAB Malsena Plius ja AS Rīgas Dzirnavnieks ostetud jahusid. UAB Malena Plius ostab teravilja Leedu ettevõtjatelt ning AS Rīgas Dzirnavnieks peamiselt Läti ja Leedu, kuid teatud määral ka Eesti ettevõtjatelt. Tartu Mill AS-i teraviljaga varustajad on Eesti põllumajandusettevõtjad. Seega koondumise osalisi varustavad teraviljaga erinevad ettevõtjad ning Konkurentsiameti hinnangul ei mõjuta koondumine oluliselt teravilja sisseostu Eestis. Maaeluministerium tõi välja, et teravilja kokkuostuga tegelevad ka teised suured ettevõtjad ning tootjale pakutav kokkuostuhind kujuneb börsil. Eeltoodud arvesse võttes ei ole Konkurentsiameti hinnangul alust järeldada, et koondumise osalised saaksid peale koondumist käituda arvestataval määral sõltumatult varustajatest.

¹⁰ Kättesaadav internetis ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XC0205\(02\)&from=ET](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XC0205(02)&from=ET))

¹¹ HHI (Herfindahl-Hirschmani indeks). HHI arvutamiseks liidetakse kõikide turul tegutsevate äriühingute turuosade ruudud. Horisontaalse konkurentsiga seotud probleeme ei tuvastata tõenäoliselt turul, mille ühinemisejärgne HHI on (i) alla 1 000; (ii) HHI on 1 000–2 000 ja delta on alla 250; (iii) HHI on üle 2 000 ja delta alla 150.

Koondumise osaliste toodetud jahu ostjateks on eelkõige pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad, hulgimüüjad ja jaekaubandusettevõtjad. Seejuures moodustab jaekaubandusettevõtjatele ja seeläbi lõpptarbijatele müük u [10-20]% koondumise osaliste toodangu müügist.

EK suuniste punktis 64 on selgitatud, et „Tarnijale ei avalda konkurentsipurvet mitte üksnes konkurendid, vaid seda võivad teha ka kliendid. Isegi väga suure turuosaga äriühingud ei pruugi pärast ühinemist olla olukorras, kus nad saaksid oluliselt tõhusat konkurentsi takistada, eriti kui nad tegutsevad suurel määral oma klientidest sõltumatult, kui viimastel on tasakaalustav ostja võim. Lisaks on suuniste punktis 65 välja toodud, et „On tõenäolisem, et suurtel ja kogenud klientidel on sellist tasakaalustavat ostja võimu rohkem kui killustatud majandusharude väikestel äriühingutel“.

Menetluse käigus kogus Konkurentsiamet teavet peamistelt jahu sisseostvatelt ettevõtjatelt. Pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad kasutavad jahu sisendina oma tootmisprotsessis ning jahu hind mõjutab oluliselt lõpptoodangu hinda. Tartu Mill AS on olnud pagari- ja kondiitritööstusettevõtjate peamine nisu- ja rukkijahu tarnija, seejuures võrdlevad ettevõtjad omavahel eelkõige koondumise osaliste pakkumisi. Koondumise järgselt oleks koondumise osaliste ühine osakaal nisujahu tootmise ja hulgimüügi osas ligikaudu [90-100]% ja rukkijahu osas ligikaudu [90-100]%, mis näitab, et teistelt tootjatelt ostetud jahu kogus on marginaalne. Mõned kondiitritööstusettevõtjad on jahu ostnud Leipurin Estonia AS-lt, mis vahendab Soome ettevõtja Fazer Finland Oy toodangut. Leipurin Estonia AS osutab pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele kompleksteenust, pakkudes erinevaid tooteid, millest jahu moodustab üksnes väikese osa. Pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad tõid välja, et juba koondumise eelselt on valikuvõimalused jahu ostmisel väikesed ning koondumisega need sisuliselt kaoksid. See omakorda tekitab Konkurentsiameti hinnangul Tartu Mill AS-ile võimaluse hinnatõusuks (või muude tingimuste ebasobivamaks muutmiseks jne). Ettevõtjate vastustest järeldab Konkurentsiamet, et ostjate jõud nimetatud segmendis ei ole piisav, et tasakaalustada Tartu Mill AS-i koondumise järgset seisundit kaubaturul (senini on ettevõtjad tooraine hinnatõusu korral tõstnud esimesel võimalusel pakutavate toodete hinda). Koondumise osalised on lähedased konkurendid ning AB Baltic Mill on avaldanud pagari- ja kondiitritööstustele jahu müügil Tartu Mill AS-ile konkurentsipurvet ning pakkunud ostjale valikuvõimalust

Hulgimüüjad täidavad jahu müügil vahendaja rolli, müües tooteid nii pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele, jaekaubandusettevõtjatele kui ka eraisikutele. Hulgimüüjate hulgas on nii erinevate toiduainete osas laia valikut pakkuvaid ettevõtjaid kui ka mõne üksiku välismaise tootja toodete maaletoomisele spetsialiseerunud ettevõtjaid. Ehkki hulgimüüjad võivad pakutavat sortimenti muuta vastavalt vajadusele, tõid mitmed ettevõtjad välja, et Tartu Mill AS-i ning AB Baltic Mill tooteid sortimendist eemaldada ei ole tarbijate suure nõudluse tõttu võimalik. Samuti viitasid hulgimüüjad koondumise negatiivsele mõjule ja konkurentsi olulisele vähenemisele jahu müügil.

Konkurentsiameti hinnangule esitatud vastuväidetes leidsid koondumise osalised, et jaekaubandusettevõtjatel on jahu sisseostul piisavalt valikuvõimalusi. Konkurentsiameti hinnangul võib menetluse käigus kogutud teabe alusel järeldada, et jaekaubandusettevõtjad ei oma koondumise osaliste suhtes piisavalt tugevat positsiooni ja valikuvõimalusi jahu sisseostul. Seega võib koondumine negatiivselt mõjutada konkurentsiolukorda jahu jaemüügil, st lõpptarbija valikuvõimalused vähenevad ning tekib võimalus hinnatõusuks.

Kui koondumise eelselt on koondumise osaliste tooted omavahel konkureerinud, siis koondumisega selline konkurentsipurve kaoks.

Koondumise teate esitaja väitel ei oleks Tartu Mill AS-il koondumise järgselt võimalik tegutseda konkurentidest sõltumatult, st konkurentsipurvet avaldavad nii välismaal jahu tootmisega tegelevad ettevõtjad kui ka potentsiaalsed konkurendid, sh Eestis tegutsema hakanud jaekaubandusketi Lidl kaudu tooteid müüvad ettevõtjad. Lisaks oli koondumise teate esitaja seisukohal, et juhul kui koondumisega seotud ettevõtjad kavatseksid hinnatõusu, oleks väiksematel konkurentidel sellises olukorras ajend suurendada oma tootmis- või impordimahtu ning laiendada äritegevust. Koondumise teate esitaja rõhutas Konkurentsiameti hinnangule esitatud vastuväidetes, et Lidl jaekaubandusketil on käesolevas koondumises võtmeroll, kuivõrd Lidli sisenemise järgselt Eesti turule on oodata selle rahvusvahelise kaubamärgi Belbake tooteid, mille sortimenti kuuluvad mh jahud ja kuivsegud.

Konkurentsiamet selgitab (ning ka koondumise teates on välja toodud), et jaekaubanduskettide kaudu suunatakse müüki ligikaudu 10% jahutoodetest. Konkurentsiameti hinnangul on Eestis käesoleval ajal piisavalt omavahel konkureerivaid jaekaubanduskette, kes pakuvad üksteisele konkurentsipurvet, mida kinnitab asjaolu, et aastate jooksul on jaekaubanduskettide turuosad püsinud suhteliselt stabiilsed. Teisisõnu tähendab see, et uuel siseneval jaekaubandusketil ei pruugi turuosa hõivamine olla lihtne. Arvestades, et Lidl on Eesti turule sisenenud kaheksa kauplusega¹² (st Tallinnas 5 kauplust, Tartus 1, Pärnus 1, Narvas 1) ning teiste jaekaubanduskettide kaupluste üldine arv¹³ Eestis on ligikaudu 711, siis vaid kaupluste arvu arvestades võib eeldada, et Lidli suutlikkus jahutoodete turu mõjutamiseks jääb esialgu siiski marginaalseks.

Seega märgib Konkurentsiamet, et jaekaubandusketi Lidl kui turujõudu tasakaalustava teguri puhul ei ole tegemist piisava potentsiaalse konkurentsipurvega koondumise osalistele. Konkurentsiamet nõustub, et uue täiendava kaubavalikuga turuosalise lisandumine mõjutab konkurentsipurvet positiivselt, kuid arvestades erinevate jaekaubanduskettide ja teiste jaekaupluste üldist arvu Eestis, ei pruugi tekkiv olukord Konkurentsiameti hinnangul jahutoodete valiku osas olulist muutust kaasa tuua. Samuti ei ole ette teada tarbijate käitumine, pakutav tootevalik ega see, millisel ettevõtjalt hakkab Lidl tulevikus oma omamärgitooteid tellima.

Konkurentsiameti hinnangule esitatud vastuväidetes leidis koondumise teate esitaja, et jahutoodete kaubaturule sisenemiseks puuduvad nii väikestel kui suurtel ettevõtjatel mis tahes takistused ning kaubaturule sisenemine ei ole tootjale ega hulгимүүjale ebamõistlikult raskendatud. Koondumise teate esitaja väidab, et juhul kui Soomes aset leidv Lantmännen Group ja Myllyn Paras Finland Oy koondumine¹⁴ lubatakse, siis võivad selle järgselt osad pagarid- ja kondiitritööstusettevõtjad vahetada tarnija just Lantmännen /

¹² <https://corporate.lidl.ee/et/pressiteated/lidl-avas-taena-kaheksa-esimest-kauplust>

¹³ Konkurentsiameti koostatud ülevaade, andmed kaupluste arvu kohta jaekaubanduskettide kodulehtedelt 15.03.2022 seisuga. Arvestatud on jaekaubanduskette, kellelt küsiti menetluse kestel andmeid (vt viide 7).

¹⁴ Soomes täiendavas menetluses olev koondumine Lantmännen / Sponmill Oy (Myllyn Paras Finland Oy). Lantmännen on Rootsi põllumajandusühistu, mis tegutseb toiduainetööstuses ja tegeleb teravilja-kaubandusega, mh müüb Vaasani kaubamärgiga tooteid. Sponmillile kuulub Soome Myllyn Paras Group, mis toodab külmutatud pagaritooteid ja jahusid.

Kättesaadav veebis: <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kkv-selvittaa-tarkemmin-lantmannenin-ja-myllyn-parhaan-yrittyskauppaa/>

Myllyn Paras vastu. Koondumise osalised leiavad, et vaba tootmisvõimsus võimaldaks jahutoodete tarnimist mõistlike transpordikuludega ka Eestisse.

Konkurentsiamet nõustub, et tasakaalustava tegurina oleks võimalik ka mõne uue tootja lähitulevikus turule sisenemine, kes suudaks hakata tootma jahutooteid sellises ulatuses, et kõrvaldada tekkinud hinnatõus või kvaliteedi langus. Samas peaks kaubaturule sisenemise puhul toimuma tootmine sedavõrd suures mahus, et uus tootja oleks suuteline pakkuma pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele piisavas koguses toorainet. Suures mahus tootmise alustamine tähendab eelkõige investeringuid nii tootmishoonetesse kui seadmetesse ning on seetõttu väga kapitalimahukad. Käesoleval ajal ei ole valdkonnas signaale uue, sedavõrd suure tootja turuletuleku kavatsuste kohta. Jahutoodete kaubaturule sisenemine võib lisaks uute tootmisettevõtjate lisandumisele toimuda ka hulгимүүjate kaudu. Seda näiteks juhul kui hulгимүүjad laiendavad jahukategooriate sisseostude ulatust, nt uute välismaiste tootjate kaubamärkide lisandumise või olemasolevatelt tootjatelt/partneritelt tellimuste suurendamisega, millest tulenevalt võib import märkimisväärselt kasvada. Hulгимүүjate vastustest nähtus, et jahutoodete segmendis ei ole hulгимүүk olulisel määral suurenenud. Seega võib järeldada, et koondumine halvendaks otseselt konkurentsiolukorda eelkõige jahutoodete suurimate ostjate seisukohast ning hetkel ei näe Konkurentsiamet asjakohast tasakaalustavat tegurit koondumise konkurentsi kahjustava mõju elimineerimiseks.

Kogutud andmetest (Tabel 3) nähtub, et välismaiste jahude osakaal Eestis müüdud jahude (st jahusorte eristamata) tootmise ja hulгимүүgi kaubaturul on väike ehk ligikaudu [0-5]%, sealhulgas nisujahu puhul ligikaudu [0-5]% ja rukkijahu osas äärmiselt väike ehk ligikaudu [0-5]%. Eestisse jahu müüvad välismaised tootjad on eelkõige Soomes ja Leedus jahu tootmisega tegelevad ettevõtjad. Lätis asuvad tootjad kuuluvad koondumise osalistega samasse kontserni.

Kuna imporditud jahutoodete osakaal on suhteliselt väike, võib järeldada, et välismaised ettevõtjad ei ole suuremahuliselt turule sisenemist pidanud majanduslikult tasuvaks ning et Eestis asuva ostja jaoks ei ole imporditud jahu hinna või tooteomaduste tõttu olnud eelistatud valik. Mitmed pagari- ja kondiitritööstusettevõtjad tõid välja, et ostavad toorainet koondumise osalistelt eelkõige sobiva hinnataseme tõttu ega ole valmis tasuma importimisel lisanduvaid kõrgeid transpordikulusid, sest nende lõpptoodang muutuks sellevõrra kallimaks. Seega ei saa käesoleval hetkel pidada importi arvestatavaks alternatiiviks.

Konkurentsiametil ei ole alust eeldada, et koondumise järgselt välismaalt tarnimine odavamaks muutuks, vaid vastupidiselt annab koondumise osalistele võimaluse oma toodete hindade tõstmiseks.

Juhul kui koondunud ettevõtja peaks edaspidi otsustama tõsta hindasid (või langetada toote kvaliteeti), ei suudaks nii kohalikud tootjad (osakaaluga ligikaudu [0-5]%) oma väikesest mahust tingituna ega välismaised (eelkõige Leedu ja Soome) tootjad (turuosaga kokku [0-5]%) mh transpordi hinna ja tarnetingimuste tõttu pakkuda ostjatele piisavat asendust, elimineerimaks koondumise osaliste võimaliku hinnatõusu kahjulikku mõju.

Koondumiste kontrolli üks peamisi eesmärke on konkurentsi toimimist soodustavate turustruktuuride säilitamine. Käesoleva koondumise negatiivne mõju kaubaturgude struktuurile on märkimisväärne. Juba koondumise eelselt on jahutoodete tootmisega tegelevate ettevõtjate arv väike ja turg kontsentreerunud – peamised jahutootjad on

koondumise osalised, kus ülekaalukas turuosa kuulub Tartu Mill AS kontsernile. Seega omandaks käesoleva koondumisega Tartu Mill AS kontserni kuuluv äriühing A/S Dobeles Dzirnavnieks oma kõige suurema konkurendi AB Baltic Mill (sh kontserni Eestis tegutseva tütarettevõtja Balti Veski Aktsiaseltsi). Koondumise osalised on teineteise lähedased konkurendid ning koondumisega kaoks nendevaheline konkurentsirisk, sest Tartu Mill AS kontsernil tekib võimalus koordineerida AB Baltic Mill kontserni hinnakujundust (ja tootevalikut, kvaliteeti jne) ning sellist vähenenud konkurentsirisk on lihtne ära kasutada hindade tõstmiseks.

Koondumise osaliste kontsernidele lisaks tegelevad jahutoodete (nisujahu, rukkijahu, kaerajahu ja muud jahud) tootmisega äärmiselt väikese käibega konkurendid, st Eesti ülejäänud tootjate turuosa on jahutoodete tootmisel ja hulgimüügil kokku ligikaudu [0-5]% (vt Tabel 3). Sellise madala ühise turuosaga ettevõtjad ei suudaks pakkuda tooraine asendust võimaliku hinnatõusu (või tarne- ja muude tingimuste halvenemise) korral pagari- ja kondiitritööstusettevõtjatele, kes on jahutoodete suurimad ostjad.

Koondumise osaliste esindaja leidis Konkurentsiameti hinnangule esitatud vastuväidetes, et konkurentsirisk asjassepuutuvatel kaubaturgudel on siiski piisav, kuivõrd mõned jaekaubanduskettid¹⁵ teevad kaupade sisseostmiseks piiriüleseid hankeid ning samuti tehakse Konkurentsiameti loal ühishankeid. Konkurentsiamet eeldab, et vastavas väites on silmas peetud jaekaubanduskettide poolt omamärgitoodete tellimist välismaistelt ettevõtjatelt, ning leiab, et jaekaubanduskettid võivad majanduslikku otstarbekust silmas pidades erinevate tootegruppide tooteid tellida ka piiriülesest. Samas kontrollides jaekaubanduskettide esitatud andmeid omamärgitoodete tootjate kohta, nähtus, et koondumise osalised ja nendega samasse kontserni kuuluvad ettevõtjad toodavad arvestatava osa jaekaubanduskettide jahutoodete omamärgitoodetest. Koondumise osaliste esindaja kommentaarile ühishangete ehk ostukoostöö kohta selgitab Konkurentsiamet, et on hinnanud lubatavaks ostukoostöö globaalsete brändide osas, mille puhul ostukoostöö osalistel ei teki ostukoostöö tulemusena olulist turujõudu ega too kaasa selliseid konkurentsiriske, mis kaaluksid üles ostukoostööst tuleneva võimaliku tõhususe.

7.2 Raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamine

Konkurentsiamet keelab KonkS § 22 lg 3 kohaselt koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsiriski kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu. Vastavalt EK suuniste punktile 89 võib muidu problemaatiline koondumine olla sellest hoolimata lubatav, kui üks ühinevatest osapooltest on raskustes olev äriühing ning konkurentsirisk halveneks vähemalt samas ulatuses sõltumata sellest, kas koondumine toimuks või mitte.

Raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise printsiibi peamine mõte seisneb selles, et üldiste konkurentsioiguslike reeglite järgi lubamatule koondumisele antakse luba põhjusel, et üks koonduvatest äriühingutest on sedavõrd tõsistes majanduslikes raskustes, et koondumise toimumiseta äriühing pankrotistuks ja selle varad väljuksid turult.

EK suuniste punkti 90 kohaselt saab raskustes oleva äriühingu kaitse põhimõtet kohaldada üksnes juhul, kui samaaegselt on täidetud kolm kriteeriumi:

¹⁵ Konkurentsiametile esitatud vastuväidetes on nimetatud konkreetsed ettevõtjad.

- 1) väidetavalt raskustes olev äriühing oleks sunnitud finantsraskuste tõttu lähitulevikus turult lahkuma;
- 2) teatatud koondumisest vähem konkurentsikahjustavad ostuvõimalused puuduvad;
- 3) kui koondumist ei toimu, lahkuksid raskustes oleva äriühingu varad turult.

Koondumise osalised esitasid menetluse hilises faasis ehk koos vastuväidetega Konkurentsiameti esialgsele hinnangule koondumise lubamise täiendava argumendina raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise vajaduse. Koondumise teate esitaja hinnangul on AB Baltic Mill kontserni kuuluva ettevõtja AS Rīgas Dzirnavnieks tootmine olnud ebaefektiivne ning tema finantsseisund on aasta-aastalt halvenenud¹⁶. Siiski on AS Rīgas Dzirnavnieks juhtkond püüdnud äriühingu kasumlikkuse probleeme lahendada ning teinud otsuseid, mis on olnud suunatud pikaajalise stabiilsuse tagamiseks, kuid jõupingutused ei ole ekspordi edendamise, investeringute ja kulude vähendamise osas olnud äriühingu finantsseisundi päästmiseks piisavalt edukad. Seega hindavad koondumise osalised, et AS Rīgas Dzirnavnieks on tõenäoliselt sunnitud oma finantsolukorra tõttu tegevuse lõpetama.

Tuginedes üldisele praktikale leiab Konkurentsiamet, et olenevalt olukorrast tuleks eristada raskustes olevat äriühingut või raskustes olevat majandusüksust. Käesoleva koondumise puhul on asjakohane käsitleda äriühingut AS Rīgas Dzirnavnieks kui raskustes olevat majandusüksust. Samas tuleb sarnaselt Euroopa Komisjoni praktikale¹⁷ arvesse võtta, kas kontsernil tervikuna on stiimulit ja võimalusi raskustes oleva tütaräriühingu (ehk majandusüksuse) edaspidiseks toetamiseks.

Järgnevalt on esitatud koondumise osaliste väljatoodud asjaolud raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise tõendamiseks ning Konkurentsiameti hinnang vastavate kriteeriumite täitmise osas.

Raskustes oleva äriühingu (majandusüksuse) finantsraskused

Raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise esimese tingimuse täitmiseks peab olema kindel, et raskustes olev äriühing on sedavõrd suurtes finantsraskustes, et tema äritegevus ei ole vaatamata ümberstruktureerimise ja/või täiendavate laenude võtmise võimalusele edaspidi jätkusuutlik ning väljub lähiajal turult finantsraskuste tõttu.

Koondumise osalised esitasid andmed AS Rīgas Dzirnavnieks pikaajaliste finantsraskuste kohta, kus AS Rīgas Dzirnavnieks konkurentsivõime, majandusliku olukorra ning ettevõtja tegevuse jätkusuutlikkuse hindamiseks võrreldi rentabluse, likviidsuse, finantseerimise, efektiivsuse suhtarve ja kasvunäitajaid Läti suurima teraviljatöötleja A/S Dobeles Dzirnavnieks finantsnäitajatega, arvestades olemasolevat infot ja piirkonna eripära.

Äriühingu võimaliku pankrotistumise hindamisel on üheks levinud finantsanalüüsi mudeliks Altmani mudel 1968. aastast, mida on hiljem täiustatud. Mudelis kasutatakse raamatupidamislikke andmeid, mida kaalutakse teatud koefitsientidega ning mille

¹⁶ AS Rīgas Dzirnavnieks käive eelmisel majandusaastal langes.

https://www.delfi.lv/business/biznesa_viderigas-dzirnavnieks-apgrozijums-pagajusaja-finansu-gada-samazinajas.d?id=50591393 (28.02.2022).

¹⁷ EK juhtum nr COMP/M.6796 – AEGEAN / OLYMPIC II, punkt 689

https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6796_20131009_20682_4044023_EN.pdf

tulemusel saadakse nn Z-skoor¹⁸, mis näitab ettevõtja hinnangulist maksejõulisust. Tuginedes AS Rīgas Dzirnavnieks 01.07.2020-30.06.2021 perioodi majandusaasta aruandele ning koondumise osaliste poolt esitatud andmetele, leidis Konkurentsiamet, et vastav väärtus jääb alla 1,81, mis tähendab suurt pankrotitõenäosust.

Lisaks vaatles Konkurentsiamet koondumise osaliste esitatud andmete abil AS-i Rīgas Dzirnavnieks finantsseisu enamlevinud tasuvuse suhtarvude, st varade tootluse (ROA¹⁹) ja omakapitali tootluse (ROE²⁰) kaudu, mis mõõdavad, kui efektiivselt suudab ettevõtja puhaskasumi teenimiseks kasutada oma vara ja omakapitali. Koondumise osaliste esitatud andmetest nähtus, et AS-i Rīgas Dzirnavnieks varade tootlus on langenud ning olnud kolm aastat negatiivne, samuti on äriühing viimased viis majandusaastat tegutsenud kahjumiga. Samuti kinnitas AB Baltic Mill esindaja, et kontsernil ei ole võimalusi jätkusuutlikult AS Rīgas Dzirnavnieks tegevusse investeerida.

Seepärast on Konkurentsiameti hinnangul raskustes oleva äriühingu (majandusüksuse) puhul olemasolevate pikaajaliste finantsraskuste kriteerium täidetud.

Teatatud koondumisest vähem konkurentsikahjustavad ostuvõimalused puuduvad

Teise näitajana peavad koondumise osalised tõendama, et olemasolevale tehingule puudub teostatav alternatiivne tehing (reorganiseerimine), mis on vähem konkurentsi kahjustav kui kavandatav koondumine.

AB Baltic Mill esitatud kirjavahetusest nähtus, et kontsern on pidanud aastate 2015-2020 erinevatel ajaperioodidel läbirääkimisi mitmete potentsiaalsete ostjatega. Lisaks peeti läbirääkimisi äriühinguga A/S Dobeles Dzirnavnieks, kes osutus ainsaks võimalikuks ostjaks, kellega tehingut jätkati.

Järgnevalt on välja toodud eelnevad võimalikud ostjad, kellega AS Rīgas Dzirnavnieks müüki kavandati.

- [...].
- [...].
- [...] ²¹.
- [...].
- [...].

AB Baltic Mill esindaja kirjeldas, et võimalike ostjatega läbirääkimiste lõpetamise põhjused olid küll mõnevõrra erinevad, kuid potentsiaalsed omandajad pidasid äritegevust

¹⁸ Altmani Z-skoor arvutatakse järgneva valemiga: $Z = 1,2 x_1 + 1,4 x_2 + 3,3 x_3 + 0,6 x_4 + 1,0 x_5$, kus: x_1 =puhaskäibekapital/koguvara, x_2 =jaotamata kasum/koguvara, x_3 =ärikasum (st kasum enne intresse ja makse)/koguvara, x_4 =omakapitali turuväärtus/kohustised, x_5 =müügitulu/koguvara. Tulemuse hindamiseks kasutatakse suurte tootmisettevõtjate puhul järgmist skaalat: kui Z on üle 2,99, on ettevõtja maksejõuline ning tõenäoliselt ei pankrotistu; kui Z jääb alla 1,81, on pankrotioht suur.

¹⁹ ROA (*Return on Assets*) ehk koguvara puharentaablus, mis arvutatakse valemiga $ROA = \text{puhaskasum} / \text{perioodi keskmine koguvara}$, kus tulemus väljendatakse protsentides ning mis näitab varade kasutamise efektiivsust, st kui palju kasumit teenib iga ettevõtte varadesse investeeritud 1 euro (nt kui varade tootlus on 5%, saab ettevõtte iga varadesse investeeritud euro pealt 5 senti kasumit).

²⁰ ROE (*Return on Equity*) ehk omakapitali puharentaablus, mis arvutatakse valemiga $ROE = \text{puhaskasum} / \text{omakapital}$, ning tulemus näitab ettevõttesse investeeritud omakapitali kasutamise efektiivsust.

²¹ [...]

üsna riskantseks ja ebamäärase perspektiiviga olevaks seoses (i) teraviljatoodete tarbimise vähenemise; (ii) eelkõige Poola tootjate mõju suurenemisega Baltikumis ning (iii) peamiste klientide (peamiselt jaekaubanduskettide) suure läbirääkimisjõu ja omamärgitoodete kasvuga. Ettevõtjad, kellega läbirääkimisi peeti, hindasid AS Rīgas Dzirnavnieks väärtust eelkõige kinnisvarana, kuna see oli äritegevuse väärtusest oluliselt (AB Baltic Mill esindaja hinnangul [...]) kõrgem.

AB Baltic Mill esindaja sõnul osutus A/S Dobeles Dzirnavnieks valituks seetõttu, et eelistati kontserni müüki tervikuna sellisele investorile, kes jätkab äritegevuse arendamist ning kellel on valdkonnas varasem kogemus ja teadmised. Alternatiivse võimalusena, kui AS-i Rīgas Dzirnavnieks müük toimuks finantsinvestorile, teostuks see likvideerimisväärtusega (st kinnistuna), millele järgneks ka tootmise sulgemine.

Kirjeldatu põhjal hindab Konkurentsiamet, et AB Baltic Mill esindajad on teinud alternatiivse ostja leidmiseks piisavalt jõupingutusi ning loeb alternatiivse, vähem konkurentsi kahjustava tehingu puudumise kriteeriumi täidetuks.

Raskuses oleva äriühingu varade turult lahkumine

AB Baltic Mill esindajad väitsid, et juhul kui käesolevat koondumist ei toimu, siis AS Rīgas Dzirnavnieks oma tegevust ei jätkata ning otsib võimalusi oma varade müümiseks ja tegevuse lõpetamiseks. Olulisemate varade hulka kuuluvad AS Rīgas Dzirnavnieks hooned, tootmiseseadmed, kaubamärgid ning töajõud. Alternatiivina on AB Baltic Mill esindajad käsitlenud AS Rīgas Dzirnavnieks müüki vaid varadena.

AB Baltic Mill esindajad tõid välja, et kinnisvara paiknemine Riias tähendab suuremaid tootmiskulusid (kallim töajõud, keerulisem logistika) ja seda eelkõige transpordikulude tõttu (kuna vili tuleb täiendavalt tarnida Riiga). Samuti ei sobi tootmishoone suures koguses viljalasti vastuvõtmiseks, seega tuuakse vili ladudest, mitte põldudelt. AB Baltic Mill esindajad märkisid, et AS Rīgas Dzirnavnieks asukoht Riias tõstab tootmiskulusid umbes [...] võrra tonni kohta. Arvestades asukohast tulenevaid lisakulusid, aga ka alternatiivsete tehingute ebaõnnestumist, väitsid koondumise osalised, et kinnistu, sh ajalooline AS Rīgas Dzirnavnieks tootmishoone, lahkub turult. Samuti järeldasid koondumise osalised, et kui hoonetele leitakse ostja, siis tõenäolisemalt müüakse need pigem kinnisvarana büroo- või eluhoonete arendamiseks kui tootmiseks.

Koondumise osaliste sõnul ei ole ükski teine ettevõtja tootmiseseadmete eraldi ostmise vastu huvi üles näidanud. AB Baltic Mill esindajad juhtisid tähelepanu, et suurem osa seadmeid on vananenud ning alles on jäänud vaid vanametalli väärtus, mistõttu on sellisele varale ostja leidmine raskendatud.

Konkurentsiameti hinnangul on varade turult lahkumise kriteerium täidetud.

Eelnevalt kirjeldatud asjaolusid analüüsid nõustub Konkurentsiamet koondumise osalistega, et arvestades AS Rīgas Dzirnavnieks finantsraskusi, vähem konkurentsi kahjustava tehingu puudumist ja raskuses oleva äriühingu (majandusüksuse) varade tõenäolist turult lahkumist, on kõik kolm raskustes oleva ettevõtja kaitse kriteeriumit täidetud. Juhul kui käesolevat koondumist ei toimuks, lõpetaks AB Baltic Mill tütarettevõtja AS Rīgas Dzirnavnieks tõenäoliselt äritegevuse ning tema varad väljuksid

turult. Raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise puhul on oluline, et koondumise kaudu jätkaksid need tootmisvarad tegevust, mis ilma koondumiseta turult lahkuksid²².

8. Koondumise osaliste võetavad kohustused

KonkS § 27 lõike 3 alusel võib Konkurentsiamet konkurentsi kahjustamise vältimiseks anda koondumiseks loa tingimusel, et koondumise osalised täidavad endale võetud kohustused.

Konkurentsi kahjustuse vältimiseks esitasid koondumise osalised 01.03.2022 esialgsed kohustused. Kuna Konkurentsiamet leidis, et kohustused ei ole konkurentsi kahjustumise vältimiseks piisavad, esitasid koondumise osalised 24.03.2022 ettepaneku täiendavate kohustuste võtmiseks, mida palusid analüüsida koos varasemalt esitatud esialgse kohustuse võtmise ettepanekuga.

16.05.2022 esitas A/S Dobeles Dzirnavnieks Konkurentsiametile alljärgnevad lõplikud kohustused.

AS Rīgas Dzirnavnieks tootmisüksuse opereerimise kohustuse võtmine

- a) A/S Dobeles Dzirnavnieks kohustub järgmised [...] aastat jätkama AB Baltic Mill tootmisüksuse (aadress Lizuma tn 5, Riia) opereerimist („Lāti tehas“) ning antud tootmisüksuses tegelema teraviljatoodete töötlemisega.
- b) A/S Dobeles Dzirnavnieks kohustub esitama Konkurentsiametile 2 (kahe) kuu jooksul koondumise jõustumisest ülevaate eelneva kalendriaasta Lāti tehase tegevuse osas, mis kajastab vähemalt tehases töötavate töötajate arvu (taandatuna täistööajale), töödeldud teraviljatoodete mahulised kogused põhigruppide kaupa liigitatuna ja ülevaade järgmise aasta majandusplaanidest.
- c) A/S Dobeles Dzirnavnieks kohustub esitama Konkurentsiametile igal järgneva aasta (pärast koondumise jõustumist) 31. jaanuariks ülevaate eelneva kalendriaasta Lāti tehase tegevuse osas, mis kajastab vähemalt tehases töötavate töötajate arvu (taandatuna täistööajale), töödeldud teraviljatoodete mahulised kogused põhigruppide kaupa liigitatuna ja ülevaade järgmise aasta majandusplaanidest.

Hinnatõusu piiramise kohustuse võtmine

- a) A/S Dobeles Dzirnavnieks kohustub järgneva [...] aasta jooksul tõstma üksnes vastavalt vajadusele ja mitte rohkem kui [...] aastast kehtivaid Balti Veski Aktsiaseltsile kuuluvate kaubamärkide all müüdavate jahutoodete ning AB Baltic Mill Riia tootmisüksuse (aadress Lizuma tn 5, Riia; „Lāti tehas“) tehases toodetavate jahutoode väljamüügi hinda (st hinda, millega ettevõtja müüb jahutooteid kolmandatele isikutele) olenemata jahutoodete kaubamärgist.
- b) Hinnatõusu rakendamisel tehakse seda maksimaalselt ulatuses, mis arvutatakse lähtuvalt kulukomponentide indeksi muutusest. Kulukomponendi indeks koosneb järgmistest komponentidest: (i) börsil fikseeritud ning avalikustatud teravilja hind, millele võib lisanduda Eesti või Läti turuolukorrast lähtuv nn *premium* (vastavalt

²² Simon Bishop and Mike Walker „The economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement“, 2010, lk 421

- objektiivselt kontrollitavale teabele); (ii) energiakulud; (iii) transpordikulud; (iv) tööjõukulu; (v) muud asjakohased ja läbipaistvalt arvatud kulud. Kulukomponente võetakse arvesse vastavalt nende osakaalule ettevõtja kulubaasis.
- c) A/S Dobeles Dzirnavnieks kohustub astuma mõistlikke samme vähendamaks kulukomponendi indeksis olevaid kulusid, sh läbi pikemaajaliste sisseostulepingute sõlmimise, CAPEX-investeeringute tegemise vms.
 - d) A/S Dobeles Dzirnavnieks kohustub esitama Konkurentsiametile igal aasta 31. jaanuariks ülevaate eelneva kalendriaasta: (i) detailse ülevaate ettevõtja hinnakomponentide indeksi arvutamise aluseks olevatest kuludest (koos tõendava dokumentatsiooniga) ning (ii) põhjustatud selgituse, milliseid samme ettevõtja võttis, et vähendada kulubaasi muutust.

Hinnang koondumise osaliste võetavatele kohustustele

A/S Dobeles Dzirnavnieks poolt võetavate kohustuste sisuks on tagada AS Rīgas Dzirnavnieks tootmisüksuse jätkuv opereerimine ning hoiduda põhjendamatu hinnatõusu võimalikust rakendamisest. Kuna AS Rīgas Dzirnavnieks on raskustes olev äriühing ning konkurentsistruktuur halveneks vähemalt samas ulatuses sõltumata sellest, kas koondumine toimuks või mitte, hindab Konkurentsiamet A/S Dobeles Dzirnavnieks poolt võetavaid kohustusi koosmõjus raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise printsiibiga.

Kuivõrd senini on AS Rīgas Dzirnavnieks olnud Balti Veski Aktsiaseltsi peamine varustaja, st Eestis on müüdud just eelkõige AS Rīgas Dzirnavnieks tehases toodetud tooteid, siis Konkurentsiameti hinnangul tagavad võetavad kohustused koosmõjus raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise printsiibiga AS Rīgas Dzirnavnieks edasisel opereerimise jätkamisel Eestis asuva Balti Veski Aktsiaseltsi varustamise.

Konkurentsiamet leiab, et võetavad kohustused näitavad, et A/S-l Dobeles Dzirnavnieks on stiimulit ja võimalusi raskustes oleva AS-i Rīgas Dzirnavnieks edaspidiseks opereerimiseks.

Koondumise osaliste esitatud kohustused on oma olemuselt käitumuslikku laadi ning võetakse [...] aastaseks perioodiks (alates koondumise jõustamisest). Konkurentsiameti hinnangul võimaldavad võetavad kohustused tagada koondumise järgselt AS Rīgas Dzirnavnieks tootmisüksuse jätkuvat opereerimist ning hoiavad ära põhjendamatu hinnatõusu. Välja pakutud kohustused koosmõjus raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamise printsiibiga tagavad, et AS Rīgas Dzirnavnieks ei pankrotistuks ja selle varad ei väljuks turult.

9. Kokkuvõte

Hinnates koondumise menetluse käigus kogutud teavet ja tõendeid kogumis ning arvestades koondumise osaliste, teiste ettevõtjate ja Maaeluministeriumi seisukohti, on Konkurentsiamet jõudnud järeldusele, et käesoleva koondumise tulemusel tugevneb Tartu Mill AS kontserni turuliidri positsioon peamiselt jahutoodete tootmise ja hulгимүүги kaubaturul Eestis, mis võib põhjustada konkurentsi kahjustumist.

Koondumise osalised esitasid andmed AB Baltic Mill tütarettevõtja AS Rīgas Dzirnavnieks finantsseisundi kohta ning taotlesid raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamist EK suuniste punkti 90 tähenduses. Ühtlasi tegi koondumise osaline A/S Dobeles Dzirnavnieks ettepaneku kohustuste võtmiseks, mis tagavad AS Rīgas Dzirnavnieks tootmisüksuse edasise opereerimise ning toetavad seega raskustes oleva äriühingu kaitse kohaldamist kõnealuse koondumise puhul.

Arvestades, et 1) AS-i Rīgas Dzirnavnieks võib Konkurentsiameti hinnangul lugeda raskustes olevaks äriühinguks ning EK suuniste punktis 90 sätestatud kriteeriumid on kumulatiivselt täidetud ja 2) A/S Dobeles Dzirnavnieks tehtud ettepanek kohustuste võtmiseks toetab AS Rīgas Dzirnavnieks tootmisvarade turule jäämist, mis ilma koondumiseta lahkuksid turult, ei muutu koondumise tulemusena konkurentsiolukord koondumise poolt mõjutatud kaubaturgudel halvemaks kui olukorras, kui AS Rīgas Dzirnavnieks lahkuks turult.

Lähtudes eeltoodust ning juhindudes KonkS § 27 lõikest 2 punktist 1 ja § 27 lõikest 3 otsustab Konkurentsiamet

anda loa A/S Dobeles Dzirnavnieks ja AB Baltic Mill koondumisele tingimusel, et koondumise osalised täidavad käesoleva otsuse punktis 8 nimetatud kohustused.

KonkS § 27 lõike 6¹ kohaselt peavad koondumise osalised koondumise jõustama kuue kuu jooksul koondumiseks loa andmise otsuse kehtima hakkamisest arvates. Konkurentsiamet võib koondumise osalise põhjendatud taotluse alusel seda tähtaega ühe korra pikendada kuni ühe aastani.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Ots
Peadirektor

*Konkurentsiameti 16.05.2022 otsuse nr 5-5/2022-024
ärakiri on samane originaaliga. Ärakirjast on välja
jätud ärisaladused, vastavad kohad on tekstis
tähistatud nurksulgudega.*

/Kairi Kaasik-Aaslav/ 06.06.2022